

המציפה

עתו שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.

יוצא לאור בכל ערב שבת

מחיר החתימה על המצפה עם ההוספה הספרותית החדשית רמת המצפה:

באוסטריא-אונגריא:
לשנה 7 בתרים
לחצי שנה 3.50
רבע 1.75

באשכנז:
לשנה 8 בתרים

ביתר הארצות:
לשנה 9 בתרים — 9.50 פראנק.

על המצפה בלי ההוספה הספרותית אין לחתום.
אין הנחה מהמחיר.

מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים לפי גדל השטח

ברכת מ"ג 60 הלך בראש הנליון שני בתרים.

גליוני בודד 12 הדר.

המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא רק שם מקומו החדש, כ"א גם שם מקומו ומקום בית הדאר הקודם.

קאנטא של פאסטשעק נימר 76.918

האדרסה לבית המערכת ולאדמיניסטראציה:
"HAMICPE"
Kraków.

(בחיץ לארץ להוסיף: Oesterreich.)

Kraków, 26 Marca 1909

גליון יג.

כראקא ד' ניסן פ' ויקרא תרס"ט.

הדם הוא הנפש.

וילהלם פלדמן הוא יהודי על פי מוצאו, אבל פולני עפ"י חברתו ומנהגי חייו. הוא עבר כבר את הנבול של היהודים, הפולנים בני דת משה" בעלי ה"יעדנאשין", כי אלה למרות החשבם בעיני עצמם על הלאום הפולני, הם מכירים בכל זאת, שיש עוד ענינים יהודיים מיוחדים, שצריך להלחם בעדם, שיש עוד דת משה, שצריך ללמוד לבנינו, שיש אנטישמיות בעולם ומצוה רבה לצאת למלחמה עליה, אלא שמאמינים הם שלעתיד לבוא יממנו היהודים בתוך הפולנים ולא יהיה בין הראשונים והאחרונים אלא שאלו ילכו אל בית כנסתם ואלו אל בית הפלחם. וילהלם פלדמן אינו רוצה להכות לימים הטובים העתידים לבוא. ראשית אינו בר-דת לגמרי, ושנית אף הוא מרגיש בעצמו — כי הריהו מוכיה בכל פעם בריש גלי — שום שיכות אל העם היהודי. השפה הפולנית נשתורה בעמקי נשמתו והיא עצם מעצמיו ובשר מבשרו, את פולן הוא אוהב אהבת נצח וקשור הוא אליה בקשרים לא ינתקו, גבורי עם פולן, סופריו ומשורריו, חביבים עליו כנפשו, הם מיטב חלומותיו ורעיונותיו, ורק מטרה אחת הציג לו בחייו: להלחם בעד העם הפולני ותרבותו. ומר וילהלם פלדמן לא ינום ולא יישן. הנה הוא דורש בלבוב בהתלהבות מצוינת על אשר גוזלים את זכויות עמו — כמוכן בעם הפולני הכתוב מדבר — הנה הוא בזקופני ונואם על הספרות הפולנית ועל גדוליה בהתפעלות וכאהבה עזה כמות והנה הוא נוסע במסע הברק לווארשא

פיריטון.

לפני המלחמה.

אימה נוראה שוכנת כעננה שחורה על פני כל העיר. לחץ כבד מעיק על הלב ומכוץ את הנשמה. מרה-שחורה נסוכה על פני כל, כל הפנים זועפים וקודרים. החרב מעופפת על ראש כל איש. אין זה פחד נסתר מפני העתיד, אלא יראה גלויה מפני התורה הציור, פלציה מפני המציאות המרה.

בחוצות נשמעות זעקות קורעות לכבות המהפרצות כיאוש מפי הנשים, שנקראו בעליהן לחיל המלואים, יללות ילדים, יהומיט חיים, שנשארו בלי כל משען לחם. כנופיות כנופיות של אנשים נקבצות בחוצות, את כלם עוטה ערפל, הונה נצחה ממסה את הלב ומרפה את הידים.

"אומרים", קורא ביניהם חיים בן החנוני, ששית ושיג לו עם הפקידים, החושב את עצמו לבקי במלי דעלמא, "אומרים שכבר פרצה המלחמה, כבר נפלו חללים מזה ומה".

לעורר ליסוד אוניברסיטה עממית פולנית. ואין מר פלדמן יודע מנוחה יוםם ושנתו נגולה בלילות, "עמו" סובל כל כך הרבה, סובל במצבו הכלכלי והתרבותי, בשארית כחותיו הוא צריך להלחם על שפתו ועל קניניו הלאומיים, והמוני העם רחוקים עוד כל כך הרבה מן התרבות הלאומית, ממיטב האידיאלים, אשר תלמו טובי בניו, ומה גדול הכר ושדה העבודה! ומר פלדמן עושה כל אשר בכתו ואולי עוד יותר מכחו.

מוכן שמר פלדמן עוד לא המיר את דתו כי אמור אין הארון הזה מאמין באיזודת, ובאופן רשמי הריהו עוד, לדאבוננו הגדול ואולי גם לדאבוננו — "יהודי". ויודע הארון הזה, שיש עוד יהודים בעולם, שלמרות ברהו מהם כמטחוי קשת ולמרות צעקו בכל כחותיו, שאין כינו וביניהם ולא כלום, יש עוד איזו שיכות בינו ובינם. הרשות אמנם נתונה לו להתאונן על מר גורלו, על הולדו על ברכי העם היהודי, יש לו גם הרשות להטיח דברים כלפי הגורל העור, שהניח עליו את ידו האכזרית ועוד ועוד, אבל להעביר ספוג על העובדה הזאת ולמחותה — אין באפשרותו והיהודים האלה — אחיו עפ"י דמם וגועם — סובלים קצת, ואולי עוד יותר מקצת, ונאנחים ונאנקים וצעקתם העוברת על פני כל הארצות מרגיזה את הלבבות — אבל לא את לבו של מר פלדמן. מר פלדמן אינו יודע שום מלת נחמה בשביל הנדכאים והנרדפים הללו, וככונד אמת, השמה לאיד אחיו בני עמו ולמפלתם — הריהו יודע רק להציגם לצחוק וללעג ולעמוד הקלון בדמותיו וספוריו ויצירותיו הנה

"אתמול", ספר משה נחום החים, הוציא הוגדרם את חיים יוסף ואת שמואל זנביל באמצע מלאכתם וישלחם מיד אל המערכה וישאירו את נשיהם ובניהם בלי פרוטה לפרוטה."

אנחה שיכרת את הגוף יצאה מלבבות כל הכנופיה.

"הוי רבוננו של עולם, מה אעשה לבני", קורא זקן אחד, "רק שכוע אחד עבר מחתונתו, ועתה צפוייה לו הסכנה ככל יום להקרא אל המלחמה."

"רע ומר גורל הנשאים מגורל היוצאים למלחמה", קורא משה חיים. "הפרנסה לקויה מאד, עתה לפני החנים, הצרכים גדולים ואין פודים אפילו פרוטה, האכרים מהכוננים לצאת למלחמה ואינם מוציאים אף פרוטה. ולזה חלל הבטחון, כתי האוצר אינם נוהגים הלואה, הוי מה תרבינה עתה השמשות!"

"מדוע לא ינקפו צדיקי עמנו ורבנינו אפילו באצבע לשיכת עמנו האמלל?" טוען געציל. "הלא יש להם השפעה גדולה על שרי הממשלה? מדוע לא ישתדלו, כי יהנו למצער ארכה ליהודים עד אחר חג הפסח או בי יתמכו המיכה הגונה את נשי הנלקחים למלחמה?"

"הנה שמואל המשביל הולך!" קראו קולות

הוא היהודי בעל הפאות, לבוש הפלתי המצויצת, הסוחר הרמאי, המתנועע בשעת תפלתו, המדבר פולנית בנגינה יהודית — הנהו עומד לפניכם, צחקו לו ולעגו לו. וגם וילהלם פלדמן לועג ומדוע זה לא ילעג? מה היהודים הללו מהזיקים עוד בתורתם המשונה, בשפתם, מזכוריהם איזו ירושלים רחוקה, אויאות, מתלבשים באופן מוזר וקוראים כאיזו ספרים עתיקים נדפסים בכתב עתיק? מה לאדונים הללו על אדמת פולן? מה להם על האדמה — הקדושה, אשר נכזרי פולן הרוזה בדמם ומיצקביץ וסלובצקי יצרו עליה את יצירותיהם הנפלאות? מדוע אינם משליכים מעליהם את יצושתם המעופפת ואינם מסתפחים אל האומה הפולנית הרעננה, הגאונית, הגבורה, האצילית? יחס עמנו, ואולי יותר נכון להגיד: טובי עמנו, אל כונדים כאלה ידוע, אבל לא מר פלדמן לא יודה עליו. וכי מה איכפת לו אם איזו יהודים, "פראים", המדברים פולנית בנגינה ירושלמית, יכוזרו, ירגישו אליו געל-נפש ויורקו בפניו? הוא יאכל ארוחתו כמנוחה ובתאבון. אבל את מר פלדמן הפולני מגרשים בחרפה וכוזו גם מן המחנה השנית, ממחנה הפולנים. זה שנים שהוא עומד ככלב נאמן ושומר על תרבותם, זה שנים שהוא עומד ומצרף את עצמו למנינם ומשכה ומהלל אותם ואת גבורתם, זה שנים שהוא מלקק את כפות ידיהם ועומד נכון לשרת אותם, ומקריב בשבילם את כל אשר לו, הסופרים הפולנים רואים את כרכוריו ושרותו ונשיקותיו ומתמלאים געל-נפש למראה זחילה מזוהמת זו והתנכרותו לטבעו והם יורקים בפניו יריקות פומביות וסוטרים

אחרים, "הוא יספר לנו חדשות". וכל העינים פנו אל ההולך. שמואל הוא אברך כבן שלשים, לובש בגדים נקיים ומסלסל כפאותיו. רבים מרגנים אחריו, כי כבר "נחטף". הוא הוא החוהם האחד בעיר על עתון עברי ולפיו מיחלים כאל מלקוש. הוא הוא המפרנס את העיר בחרשות.

"מה חדשות שמואל!" קראו כלם ככה אחת ויסכוהו מכל צד.

"לעת עתה הכל כשהיה. המלחמה בשוחה, אין עוד כל מוצא. מה שנעשה בימים האחרונים אינני יודע, בי עוד לא קבלתי את העתון. הנני הולך עתה אל בית הדאר, צריך הוא עתה לבוא". בדברו נשא את רגליו וכל הכנופיה נגררה אחריו בסקרנות גדולה.

"ומה?". קראו כלם אל שמואל כשיצא מבית הדאר וגליון קפול בידו.

"אינני אוהב לקרא בחוצות", עונה שמואל במין גאווה פנימית, שנדלה עוד יותר בראותו את כל העינים נשויות אליו, "בואו אתי הביתה וקראתי לפניכם מלה במלה."

"אבל למצער סקיר סקירה אחת קצרה, אילי יש איזו הפתעה". הפצירו בו כלם. שמואל לא יכול

לו על להיו וצלצול מכות הלחי ישמע מקצה ארץ פולן ועד קצה. בסכסוך האחרון, שפרץ בינו ובין סופרים פולנים, נשמעו דברים היפים, שעוד לא נשמעו במוותם בספרות הפולימית. יצעק כנפשו שבעו — הם אומרים — על פולניותו ועל דאגתו לה, אבל יהודי הנהו, דם יהודי נוול בעורקיו, ואין הוא יודע ואין הוא מבין את הנפש הפולנית ואת כאבה ואת עמקה ואת סודותיה, ואת תקותה ושאיופותיה, ואין הוא מבין את הסופרים הפולנים, שנוצרו על כרבי אומתם ורמה נוול בעורקיהם וירושה בת דורות רבים טכועה בקרבם והם שרים להם את שירי צערם וסבלותם, ואל יהין ואי ירהיב עוז כנפשו יהודי, שנשמתו עמדה על הר סיני ושמעה „לא יהיו לך אלהים אחרים על פני“, לגשת אל האוצר הלאומי הזה ולבקר אותו ולדון את הסופרים הפולנים לשכמ או להסד, וככל אשר יוסף האדון פלדמן להתדבק ולהתיחר עם המשפחה הזרה הזאת, כן יוסף לקבל סמיות ומכות והכיסויות-מקל, לגרשו מלחמה כנהלת הפולנים.

ואחים להתנכרות נכזה וגם לצרה יש למר פלדמן בכל הארצות הנה שני האדונים דמדוארים, מלנר וברודי, שגם להם קרה האסון להולד יהודים, אבל מרגישים הם את עצמם בתור אונגרים אמתיים, מריאדים מן המרגה הראשונה, הוככים את גבוריהם, מוסרים לשפתם, מקדישים להם את כחם ומאודם, הכל עפ"י הנוסחה הקבועה. והנה כאשר רק העלו בימים האחרונים על במת התיאטרון בכודפסט את שני חזיונותיהם, שבהם בקרו את החיים התכרותיים אשר באונגן, נתעורר בעתונות רעש גדול. וגם שני המדיארים הטובים הללו הרגישו על גבם את הצלפת השוט. כל העתונים פה אחד אומרים, שרק זה אשר „דם מדיארי טהור נוול בעורקיו“ מסוגל להבין את החיים המדיאריים והאדונים הללו הם יהודים ואל ינשו נא באיזמלם, לנתח את החיים הזרים והמזורים להם ואל יוסיפו נא לפטפט ולהכניס דמוליוציה אל המון הקוראים. והעתונות בצרפת גם היא מתנפלת על „הסופרים היהודים“ — אח, כמה יהודים טובים הם! — שנדחקו אל הספרות הצרפתית והכניסו אליה יסוד זר, וברוסיא ישנו הסופר מן, שהתנהג באופן יותר קיצוני והתרצה גם שיוז עליו מים קדושים ונשבע הוא בעתונים הרוסים, שעל-אדות הירדן אין לו כל מושג ורק על גרות הוואלגה ישב והקשיב אל המית נליה ונקשר אליה בקשר אמין. אבל גם המים הקדושים לא הסירו מעליו את כתם היהדות וצוק צבסקי מכקר רומי וחובב היהודים, השמיע את קולו ברמה, כי ישוב לו כל כבש אל

עדרו ואל יכניסו הבוגדים ערבוביא לעולם ואל ידחקו א"ע לרשות שאינה שלהם ואל יהטמו נא בנפש, שאין הם מכינים אותה. והסופר הרוסי צ'ירקוב, מהכר הרמה הידועה „היהודים“ ואוהב יהודים בתור יהודים, בלי שום ספק, נתן באספה בפטרבורג לקח טוב למר אש — שמרוב אהבתו אל „הלשון הלאומית שלנו“ ברח אל הספרות הרוסית — שלא במהרה ישכחהו...

יוסיפו נא האדונים פלדמן, מלנר, ברודי, מן והכריהם לשיר את שירת עבודתם, ללחך את כפות אדוניהם ולכזות את עמם; יוסיפו נא להתנכר למוצאם ולסלע מהצבתם. אם צעקת עמם לא הרגיוותם ולמראה דמי אחינו הנשפכים לא התעורר ולא רעד נים אחד בלבם, אם לא שבו אלינו בריצונם הטוב והפנימי, הנה הטבע יקס את נקמתו מכל המתנכרים לו ושוט מיטיביהם ישיבם אל ארצם ומולדתם. ישירו את אשר יחפצו, יתיחסו על עמים חדשים, אשר לא שערום אכותיהם, הרם היהודי מקשר אותם אלינו על אפם ועל המתם והרם הזה, שהוא גם הנפש, חוצין כיניהם ובין יתר העמים. השוט והמקל „יסירו מקרבם לב האבן ויביאו אל קרבם לב חרש ורוח חרש“ ואלקי העכרים ימלוך עליהם „כיד הזקה ובורוע נמויה“...

צ. שרפשטן.

ענינים מדיניים.

המבוכה הפנימית באוסטריא. עד כה הלך הפרלמנט האוסטרי למישרים. המשכים הרדיקלים לא עשו אסטרוקציה והפרלמנט כבר קים את חוק הרומה הצבא ועיסק בחוק קבלה מסה"ב ברשות הממלכה והועדים עוסקים ביהר ההצעות החשובה. אך ככל זאת רוצים המשכים להפיל את המניסטרוים והציעו הצעה נחוצה ע"ד המלוה החדשה, שלקחה הממשלה בחפזן 225 מיליונים לפי שעה, בלי הסכמה מיוחדת מאה מועצת הממלכה, אף שהיתה הסכמה מכבר, שלא השתמשה בה הממשלה עד כה. שני שלישי הפרלמנט בודאי לא יהיו להצעה הזאת כראוי, אבל המשכים חושבים, שאף אם יהיה רוב פשוט היה הממשלה אנוסה להתפטר. אבל מעות היא בידם, בשעה חרום כזאת לא יתן המושל את המניסטרוים להקפיד כל כך על כבודו.

סרביא המסרבת. סרביא עומדת במרדה, לבלי התרפס לפני אוסטריא-אונגן, החזקה ממנה עשרים טונים, היא רואה את עצמה בעומדת תחת חסות רוסיא ובעלות בריתה צרפת ואנגליא. וממשלה אוסטריא-

גלל את הגליון ויחל לקרא, כל האזנים היו קשובות והעינים נמייות אל עבר אחד.

„להתודע ולהגלות“, החל שמואל לקרא. „בל הצרות הבאים על עמנו הוא בשביל אסור שעמנו החמורה ר"ל, שרבים נכשלים בו ולבן אמרתי לא עת לחשוה הוא. הלבתי ומרתתי בעצמי אל הפבריק של דרעקסלער עם קאמפ, וראיתי את מעשי הברובבענדער והנה הם נעשים בכשרות נמור בלי כל חשש שעמנו חלילה. והרינו מעיד, כי הברובבענדער שלו כשרות גם למהדרין מן המהדרין וכפרט שבעל הפבריק הזה הוא בעצמו י"ש ומוחזק בכשרות.

ולראיה באתי על החתום פה ק"ק רפשיין יסדר וירא יעקב בי יש שבר.

הקמן קלניטוס פיבוש בן לאדמו"ר מו"ה יקותיאל וצוקלוה"ה החופ"ק.

„אלה דאגותיהם של גדולי עמנו!“ קראו כיום מתוך יאוש, באשר בלה שמואל את הקריאה.

שבח ווא לקאווסקי.

אונגן עוד לא ענתה על דברי סרביא, שדברה בנאות, כי היא מוסרה דינה לויעדה של ממלכות אירפה, כי השובת אוסטריא היתה צריכה להיות הזרה אחרונה, שלמראה סרוב סרביא וקלות דעתה היתה המלחמה כמזחה אחריה, על כן האריך אוסטריא אפה וממתניה, שאנגליא וצרפת ורוסיא השאנה ותתננה בתחלה עם סרביא, להתרפס באיזה אופן, להשיב מעליה חמת אוסטריא. ע"פ הצעה אנגליא רוצות הממשלות ליעץ את סרביא, לחדול בתחלה מהכנת המלחמה ואח"כ תחדל גם אוסטריא והממשלות החוינה דעתן, כי במשמעות מענה סרביא יש ותור על כוסניא ואין לסרביא כל טענה ומענה על אוסטריא. ואחרי שכונחה סרביא בשלש הממשלות הנ"ל יש לקוות, שאם רק הסכים גם רוסיא לזה תעשה סרביא רצונן והסכסוך יחרל. כבר אופן יבא הדבר לירי הכרעה ער יום השבת. נקדה-הכבר נמצאה עתה ברוסיא, שהסכים להצעה אנגליא וצרפת. הפוליטיקה של רוסיא לא היתה ברורה עד כה ודעתה אינה קבועה. אך בכל זאת נראה, שאע"פ שיש ביד סרביא איזו הכנסחה סהר על-ארות עורה במלחמה ואע"פ שאמה היא שרוסיא העבירה המין צבאות חילה עד סמוך לגכול אוסטריא, בכל זאת בגלוי הזוירה כבר רוסיא את סרביא, שלא תעזרנה במלחמה ואין לה במה לבטוח. וגם את פקירי צבאה הזוירה, שלא ילכו לסרביא בתור מתנכרים. מזה נראה שגם רוסיא עמלה באמה למנוע את המלחמה, שהיא אסון גדול מאד לרוסיא כמו לסרביא. הלא ברור הדבר, שבפרוץ מלחמה ברוסיא הפרוץ גם המרידה הפנימית שנית ורוסיא יודעת זאת. וע"כ השחורים דורשים שם מהממשלה שלא להתערב בסכסוך סרביא ולבן יש תקוה לשלום, כי להם עתה העיו.

מהעולם הציוני.

ישיבת הוה"פ הציוני. בימי 15—17 לה"ז היתה בקלן ועידת חברי היעד הפועל הגדול הציוני, שהשתתפו בה צירים מכל הארצות. הוה"פ הגרו"ל נתן דו"ח מפעולות כל מוסדי המפלגה וביחוד מלשכת פלשתניה ביפו, שעניני עבודתה מתרבים מיום ליום. הנשיא דוד ולפזן הודיע בישיבות סהר את יחס המפלגה לממשלה טורקיא עתה. הפרופסור ורבורג הודיע ע"ד פעולות החברה למטע יער זיהים בא"י ועיד פעולות החברה החדשה להקון הארץ, שהחלה עבודתה במישיבתה הראשונה כנרת על שפת ים כנרת, הון החברה עולה עתה למאת אלף כתר וע"ד פעולות הח' להרשת המעשה, שעשתה עבודתה הראשונה ליסד סדר הולכה והבאה אנשים וסחורה. הח' עוסקה גם בבית חרשת צמנט, שהקוה טובה נשקפה לה. חכרה קנית קרקעות השינה הון של מאה אלף כתר. זמן רב דרש ענין לשכת המודיעין בא"י, שיש לה ערך גדול לישוב החדש. האספה החליטה, לחבר את הלשבה עם המוסדים האחרים העובדים בא"י. ברבר הקנרם השיעי, שהיה בקיין הבא, הראשון אחרי הסדרים החדשים בטורקיא, החלט להניח לזה"פ הקמן לקבוע זמנו ומקומו בעצמו, חשיבות גדולה יש ליסוד בנק להלוואה על קרקעות בא"י. האספה קבעה ועד לעיין בדבר מנקדה המצב החדש בהתאמה לחקי טורקיא. — באספת הכנק אנגלא-פלשתניה, שהיתה שם, החלט לקצוב מן הרוח הנקי שלשים אלף מארק להון הרזרווה ולתת לבעלי האקציות 4 1/2 פרצנט דייווידנדים.

והביאו בניך בחצן. מנהיג המורקים הצעירים ד"ר ריוא טופיק באי נטל על עצמו למשוך את היהודים הספרדים אל הציונות. פעוריותו בעד הציונות עשו רושם גדול בכל העתונים המורקים. באספת יהודים גדולה מאד, שהיתה בקושטא ביום הפורים, דבר השר הזה בשעה בהתלהבות גדולה בעד ישוב החדש של יהודים בא"י. „כל היהודים חיבים להיות ציונים“, כן דבר השר. „אני מבין את הציונות בתנועה יהודית לאומית לשוב לארץ אבותיהם. אני אחיה הראשון לעזור למפעל הגדול הזה. אך שכחו יהודים את לשון הספרדים צורריבם ולמדו את לשונכם העברית ולשונני המודקית.

לעמר בפני ההפצרות המרובות ופתח למחצה את קצה הגליון וסתכל במעוף עין.

„בודאי איזו נכבדות!“ קרא בראותו דבור המתחיל „להתודע ולהגלות“ באותיות גדולות על גבי מאמר ארוך ותחתיו החום הרב הרפשוני.

„לא בכדי!“

„הן אמרתי מיד“, התפאר געציל, „כי גדולי עמנו לא יחשו בעת צרה כזאת, בודאי כבר לקח הרב הרפשוני, המכובד אצל הממשלה, דברים עם נציב המדינה, לפטר את היהודים מן המלחמה.“

„כסילות!“ קראו לו האהדים, „לפטר בלא כלום אי אפשר, בודאי אינה אלא ארובה עד אחר הפסח.“

„ואנכי חושב, שהקריאה הזאת מבוונה לעשירי עמנו, כי לא יעמדו על דם אחיהם, בי אם יפתחו את כיסיהם בשעה צרה זו.“ חוה אייוזק ליפא את דעתו.

„בודאי היא גזרת הענית על הצבור“, עונה מרדכי המלמד את חלקו. ככה הלכו ומענו ושערו השערות שונות עד אשר באו אל בית שמואל.

שמואל ישב על בסאו ברוחה, כרם סבוהו בדבורים, ומקרנותם כבר עכרה כל גכול. ושמואל

על המצפה

אחד ואין שני.

(למות לבנסארט).

"אחד ואין שני", את הדברים האלה קראתי על המה הצעיר בכל עת זכרי אותו מתחלת ימי פעולתו הקצרים ועד עתה, והדברים האלה יצאו מנהמת לבי כרגע הודעתי, כי גם הוא כבר "אינו" כאמת. הנני חפץ למסור בזה את הרעיונות והרשמים, שעוררו בי חייו ומותו של המשורר רב הכשרון.

את שירו "גלגל החמה", שהופיע ב"המגיד" בשנת תרס"כ ושכמדומני, שהוא הדבר הראשון, שפרסם בדפוס, קראתי בזמנו ועוד קצתו שגור על לשוני, וכבר אז הכרתי, כי לא ברחן "וחרש חרוים", כרוב משוררי גליציה של אז, פה לפנינו, כי-אם נפש בעלת הרגשה עדינה ובעלת דמיון פיוטי נלהב, וכשהופיעו ספוריו הפסיכולוגיים ב"חרמון" ו"כלוח שעשועים", שעשו רשם מעבר לגבולות ארצנו ואח"כ ב"המצפה" ספור אחד ואינו שירים באותו הסגנון הפיוטי הרך, שבו הצטיינו שירי לבנסארט המיד וגם איזו מאמרים פובליציסטיים, התחלנו הולים בו תקוות רבות מאד. שמו הלך כבר לפני כחודש סלחה ושמונה של גליציה היהודית המודרנית, כתור המשובח שבצעירי גליציה, תלמידי בתי-המדרש ש"ההשכלה הלאומית" חברה אותם בקשר חזק ואמיץ גם עם עמם ועברם, ולא רק עם עמם ועברם בתקופת החשמונאים, אך גם עם צרויה או לפחות בתקופת החשמונאים. אך גם עם עמם ועברם הקרוב, שעוררו קים וגם עם העולם המודרני הכללי ושני עולמות אלו דרו בו זה אצל זה, אם לא בשלום ואחדות פנימית שלמה, הנה לפחות בסכלנות וזחדנות הדדית. הוא היה המשובח שבאלו הלאומיים הגליציים הצעירים, שלא יצאו כלל — וראו ישתוקקו לצאת — מביית דמדרש הישן, כי לא צר להם שם כל כך. ומה לא קוינו מפעולתו הספרותית?

זמכרח אני להעיר פה, שהקו הזה שבאפיו של לבנסארט, שבזה אנו הגליציים דומים לו כלנו בני ספלתו ותקופתו, הוא המכדיל ביננו ובין חברינו הרוסיים, שעל ברכי ספרותם חנכנו. כיננו לא המצאו את פיארכנג ואהמלחמתו הפנימית האכזרית, שהתפרצה החוצה ב"נחמץ" שלו וגם בחייו הפרטיים בעצמם באופן גורא, לא המצאו גם את ביאליק, שעזב את בית המדרש ואח"כ שב לבכות על חרבנו; אצלנו לא באו הישן והחדש לירי התנגשות מסוכנה וגם עם סביבתנו לא נלחמנו כמעט כלל. שלום ושקטים אנו לבאורה מבחוק, אף כי נסערים לא מעט בקרבנו פנימה. לא מצאנו כל סכה או אפשרות לשנות את אופן חייו בדרך רבולוציוני, אך נשארנו יושבים על פי רוב בעיירות מולדתנו ומשכנו הלאה את החיים הישנים וקוינו להשיג את הכל בדרך האכולציה. ואת מנהיגנו הרוחני חשבנו למצוא באברהם לבנסארט.

יש להעיר עוד, בי קו זה הוא הוא שמכנים אותו הסופרים לגנאי בשם "גליציניות", הם רואים בזה כשלנות, רוך-לב, חסר בח המעשה והסכה העיקרית להתנוונות הבחית הפוריים שבנו ויש להודות, שהרכה אמת יש בזה ובהיר דוגמא נובל להראות על המשורר המת בעצמו. לא נאחז לא להלל ורא לחלל את הכוונתנו וזאח, כי אם לציין את אפיה, בדי שיתעוררו לבקש את סבת הדבר, שגם לי אינה מכוררת למדי, אף שנוכל להראות על האיפי השקט של האנשים בגליציה בכלל, שאינם כל כך מוכשרים להתפרצות גדויה וחזקה, וגם על העובדה, כי פה יש לנו העסק עפ"י רוב בגליציה המזרחית, שהחרדות שבה אינה כל כך בעלת הכרה ולכן היא סובלת את התנועה הלאומית ואינה מכריחה את הצעירים הלאומיים להלחם על דעותיהם. וכגליציה המערבית, שלשם הגיעה הציונות אך בעת האחרונה, שם יש כאמת כבר התפרצויות נלויות חזקות והדברים יתפתחו שם כנראה כמו ברוסיה. בהופיע החבורות הראשונות של "הירדן" ובהן אותן השירים, שהגיעו כל כך את מיתרי הלכב ("אני שונא" וכדומה) אותן הספורים והחזיון, שתארו כל

כך בדיוק ובאהבה את חייו הפנימיים המיוחדים (האלמנות היהודיות וחייהן המרים, האברך שקבל הרתת הוראה והחקרן ככית המדרש, המונה את השיטות במהות הנפש), וגם אותן המאמרים המדעיים בעלי רעיונות מקוריים בחקירות התלמוד, אמרנו: אך זהו האיש, שקוינו לו, כרכא רכולא כיה", יודע את חייו הישנים מפני שהוא חי אותם, יודע את ספרותנו הישנה, שעודי הונה בה באמת, וכעל נפש פיוטית כל כך עדינה ובעל רגש לאמי כל כך עמוק, אך הוא, אמרנו, יצליח להשפיע על צעירינו השפעה מועילה ומרובה מכל הצרדים, אך הוא יהיה מוכשר לקרב זה אל זה את צעירינו תלמידי בתי המדרש ותלמידי הגמנויות ולסדר את כלם תחת דגל הלאומיות האמתית; אבל מפה מרה נזרקה ככל ההקיות האלה, בידענו זה כבר, שלבנסארט חו לה זה כשתי שנים, ששאלנו יום יום: איה לבנסארט? ואין עונה.

אבל הנה כא המענה החרוץ: לבנסארט מה, הבשרון הפיוטי האחד, שהולידה גליציה, עזבנו לאנחות. כי, למה נכחך, קצת צדק אותו המבקר ב"הפועל הצעיר", שגליציה הולידה בעשרים השנה האחרונות רק סופרים פובליציסטים, מבקרים ובעלי מדע נודעים לשם, אבל בשרון פיוטי מקורי, יוצר ראוי לשם זה כאמת רק אחר היה לנו ולבנסארט שמו. זאם אמנם רגילים אנו כבר במזל זה, שבחירי בנינו יגזלו מאתנו כנעוריהם וגם אם אינם מהים מיתה גשמיית, עכ"פ מיהה רוחנית ימותו טובם בנתק אותם תנאי-החיים המרים בחוק יד מעבודה העם. אבל הפעם לקח המות את מה שלא יזבל לקחת עוד פעם: הוא לקח את המוב והמעולה שבנו. כי כאמזד אם ישנם פה ושם בגליציה עוד צעירים כלבנסארט, בעלי השכלה יהודית ישנה והשכלה מודרנית בללית כמוהו, בעלי רגש לאמי בוער באש כמוהו ואמללים שירם קצרה, לעשות באשר עם דבכם ואף שמים לא יודע ארכה על פני חוץ כמוהו, אבל בעל כשרון יוצר כמוהו, רתאר בשירים זמפורים ראויים לשם זה כאמת את כל חייו ועניונו, דגשותיו ותקוותיו, לא היתה גליציה העברית, ובנראה לא יהיה לה כל כך במהרה, כי החדשים שבחדשים, אף אם יהיה להם כשרון אמנותי, הנה רחוקים יהיו מחייו המקוריים ולכל היותר יוכלו להיות לקצנלמונים וברומה, אבל לעולם לא יגיעו בהדגשתם הלאומית אפילו לצרניחובסקי ומה גם לכיאליק, ולאברהם לבנסארט בודאי וכודאי לא יגיעו. זו היא אכרה, שאינה חוזרת.

מן היושר היה, שגליציה העכרית תבוא ככל בחה לעזר לחברי המנוח, כדי שיוכלו להוציא את כל כתביו, גם אלה, שנשארו ככתובים, למען תדע גליציה העכרית את גבורה לפחות כמותו, אחרי שפחות מדי ידעתה בחייו. א. ק.

אמריקה בראש.

באותו זמן שהחלקים הנרקבים בעמנו באירפה משתי הבחנות הקיצוניות נלחמים בכל מאמצי כחם באחדות ישראל ובחורים כפרוד ובהתגודדות, בהתפוצצות הבחית ובהפצת צאן אלקי ישראל לכל עבר, למהר ילהחיש את המביעה בנוים, עוסקים היהודים באמריקה בחבור כל חלקי עמנו לאגודה אחת. מיליון יהודים בעיר ניו-יורק הגדולה התחברו לקהלה אחת, הגדולה ככל הקהלות היהודיות שבכל העולם, קהלה הרומה כמספר נפשיותה כמעט לממלכה קטנה באירפה. 218 קהלות קטנות היו עד כה בעיר הענקית הזאת, כי כל ביה תפלה, כל חברה וחברה נחשבו לקהלות מיוחדות, שאין כל קשר ביניהן וכל אלה קמו כלב אחד להתחבר וליסד את הגדולה שבקהלות בעולם. יהודים בעלי השקפות עולם שונות, בעלי מנהגים שונים, בעלי מעמדים שונים, בעלי לשונות שונות, יהודים ספורים ואשבנוים, חסידים ורפורמים, ציונים ומתבוללים, גולי רוסיה וגולי גליציה, גולי אשכנז וגולי רומניא, גולי אנגליא וגולי ארץ ישראל, כל אלה השתתפו יחד כרצון אחד חזק, שגכר על חפץ הפרוד והעמידה כרשות עצמם, שהיו רגילים בהם עד כה, כלם נצחו את המשממה, אשר כלכות כל

המפלגות האלה זו על זו והקריבו את אינטרסיהם הפרטיים קרבן לאינטרסי כלל ישראל, דבר שלא זכינו עוד לראות כארצות הנולה הישנה, אשר שם היהדות האמתית הישנה עודנה בעינה עומדת. יסוד קהלת ניו-יורק הגדולה הוא מקרה היסטורי חשוב רב התוצאות, אשר לתועלתו אין חקר. הוא חשוב לא רק מצד עצמו, שנוסדה הסתדרות יהודית, הגדולה מכל ההסתדרויות וחברות התכל הגדולות אשר לנו, כי אם גם כאות לשיכה ישמש לנו, כי אין לנו להואש בדאוהנו סמני חלשה וירדה כיהדות, חלק גדול וחשוב של עמנו בזה לא יאכר. זוכרים אנו כלנו את מחשבותינו על היהודים באמריקה. אמריקה הלא היא ככור של כסף סוגים, אשר כל המתכיות נהבות שם למהבת אחת כלולה, כים גדול הכולע מימי נהרות שונים. כמעט נואשנו מעתידות היהדות שם מעבר לים. הלא ראינו, כי היהודי היותר שמה משנה דרכי היהדות ומסגל לו דרכי הארץ. סדרי קהלות כמעט אינם, בושא מפני הצבור איננה כארץ החפשיה הזאת, אשר איש כל הישר בעיניו יעשה. חמלה על כבוד המשפחה גם כן איננה, כל אדם כא למקום שאין מכירים אוהו ועושה מה שלכו חפץ. גם סדרי המדינה ערוכים באופן שנקל לכל אדם להקל בעניני הדת, כי עניני דת ואמונה אינם נכנסים כלל לגדר הרברים, שהממשלה רואנה כעדם ומשיגחה עליהם. ומה נקל היה שם ליהודים להתבולל ולאבוד בממיון הזה. אך עוד כח עמנו גדול. בהגיע הסכנה עד מרום קצה יתעורר בעוד מועד לצאת למרחב, כי לא ימוש ה' את עמו. החיון הזה, שראינו בכל דברי ימינו, התגלה גם עתה כיסוד הקהלה הגדולה של מיליון יהודים בעיר אחת, קבוץ שלא היה כמוהו יחד אף בזמן שביהמ"ק היה קים. הקבוץ העצום הזה יכול כלי ספק מענה חלק בראש בכל דבר הנעשה בכל הארצות. דבר טוב, אשר תעשה הקהלה הענקית הזאת, יוכל להיות למופת לכל הקהלות בעולם. שבעים איש יהיו פרנסי הקהלה כמספר מנהדריה גדולה ובהם ועד פועל של כ"ה איש. הקהלה נוסדה לא רק על יסוד דתי כלבד, כי אם גם על יסוד פוליטי, להיות באי-כח הקהלה בלפי חוק, וועד מיוחד ישנו אשר יעסק בעניני כלל ישראל באמריקה ובכל העולם. צורר ישראל, אם יקום לחרף מערכות ישראל ולהוציא עליהם דכות שוא, כמו שיקרה עתה לרוב גם בארץ החרות, העמוד נגדו הקהלה הגדולה כעז ותלמדהו, כי אין פוגעים בכבוד עם גדול כלי ענש כדי הרשעה. זהו דבר כעתו שאין כמוהו.

לכל זמן.

גם לשאלת בנות ישראל כשבי בא מועד לשפל בה. סוף סוף הצליח הקלוב היהודי כפרלמנט האוסטרי להכניס אינטרפלציה על דבר גנבת נערות יהודיות וכליאתן בכתי המנוח, לאנסן להמיר דתן. הד"ר בנימין שטרנברג וחבריו התאונו כאינטרפלציה ארוכה בתובה על מ"ו עמודים גדולים על גנבת הנפשות ועל צער האכות והלאותיהם כסכבן ככל הערים, לחפש את ילדותיהם הנעלמות. על אדות ל"א מקרים באלה, שקרו בזמן האחרון, ספר בפרשות על יסוד כתבים רשמים. בעלי האינטרפלציה קבלו על הרשעה הזאת בין מצד חקי האזרחים ובין מצד חקי הענשים. ע"פ חקי האזרחים גוזלים שובינו את זכות אבות היהודים על בנותיהם וע"פ חקי הענשים גוזלים הם את חרות הנעורות. כאינטרפלציה כתוב, כי ע"פ חקי אוסטריא על הממשלה לענוש קשה את העוסקים כגנבת הנפשות ואת המעלימים אותן ומטעים את פקידו הממשלה והורי הלכותה לשבוי. ועד כה לא עשה הממשלה מאומה, למנוע את הרשעה הזאת. בזמן אחר היה אפשר לקוות, כי תהיה הממשלה מוכרחה לענות על זה וכלי רצונה תהיה אנוסה להשגיח על הצדקניות כממזרים, לבל תעבורנה חוק. אבל עתה, שאף צרכי הממלכה העקריים יעברו דרך הפרלמנט רק כדחק גדול, אין אף תקוה שהגיע הממשלה לידי כך לענות. ובכל זאת דבר גדול עשה הקלוב היהודי, כי גלל חרפה מעל עמנו, יראו עכ"פ

הכל, כי איננו כצאן טבח, כי מרגישים אנו עלבוננו, כי איננו גרועים מהולעה, המהעקמה כאשר ירמסוה, ראו הבל את רשעת אלה המתימרים להיות צדיקי דת החסד והרחמים ויראו גם בני עמנו, כי חנוך בנותיהם צריך תקון גדול. כי בכל ל"א המקרים הנ"ל רק נערות נגנבו ולא נערים. כי לנערות חסרה כל ידיעה היהדות ואם אך יקרה איזו שעה הכשר, שהההלך איזה נערה יהודית עם נכרים, מיד תחשוק להרבק בהם, כי כהם היא רואה איזו דת, בהם היא רואה אלהים, בעיד שמן היהדות לא הדע מאוכה, ואם רק רק הגש זתי יפעמה הכרח אל המנור לשפוך שיחה... החת האינטרפולציה חסרים שמות באי כחנו בדרוהבימש, קולומיה, טרנופול וויין, שנכחרו מאת יהודים להגן על זכותם, יהודים זכרו זאת היטב. זכרו מה הבטיחו לכם האנשים האלה! שלחיו הצבור האלה בטלו רצון ביחריהם מפני רצון הקיפי הפולנים, המנינים על גונבי הנפשות, הם מכבדים כבוד עצמן על כבוד עמם ובמצח נחושה יבאו עוד הפעם אל הבחורים היהודים למסור בירם אינטרסי היהודים. ידעו נא הבחורים מה לענוהם!

פיליטון הטו.

עיר החכמים.

הידעתם את העיר צקלג? היא נודעת כהעיר חעלם בתור עיר מלאה חכמים (בלשון סגי נהור). כפנשכם איש משם ובשאלכם על מקום מגורו, יענה: הרי אתם חכמים! ומיד הדעו מאין הוא. בימים האלה פגשתי באורח כזה ואחרי חליפת השאלה הנ"ל בהשוכה הנ"ל ודברים אחרים על אדות הנוץ והיקרות והמלחמה המדומה, הקרובה לפי דעת ההמון, נהגלגל הרבור ברצוני על אדות, המצפה, שאלתי מדוע אין אף חוהם אחד על, המצפה. בעירו? או אולי הם קוראים עתונים עברים אחרים מרומא? לא, ענני הצקלגי, אינם קוראים מאומה. יומה מעם הדבר שאלתי בהאזה לדעת, ההם כים בורים ואין בהם מבין עברית? הצקלגי גחך וענה בגאווה שלפטריוטיסמוס: "בכל המדינה הזאת כמשרנוביץ ועד קראקא שלכם לא תמצאו עיר המגדלה משכילים עברים כעירנו". אם כן הדרה קושיא לדוכתה, מדוע אינם קוראים? "מדוע?" ענה החכם הצקלגי בלעג, "הלא שמעת, כי בלם משכילים עברים ולמה להם לדעת מה שיכתבו אחרים אם גם הם יודעים לכתוב?" עתה ידעתי כבר למה יקראו לאנשים ההם "חכמי צקלג". לפי דעת צקלג אין הכלית למוד הלשון רק לדעת לכתוב לשם "מעלה" לשוכים ולא יותר.

הפסקתי את הרבור ובקשתי ממנו, שירשום לי אדרסות של אנשים אמידים מעירו היודעים עברית, למען ישלח להם בעל, המצפה גליונות לדוגמא בבקשה לחתום. שלחנו כחמישים גליונות עם מכתבי בקשה וביום השלישי השיג המו"ל -- כמאה וחמשים כהני-יד מצקלג בפקידה להדפיסם בגליון הבא. נבהלתי מראות ושאלתי את העורך איך יוכל לשים עצות כנפשו עם החמרים החמרים האלה? איך? המה העורך, הבייטה וראה" וברברו נגש אל התנור ובקש לזרוק בלם יחד אל כבשן האש. אחזתי בירו לעכבו מלאבר עמל משכילים רבים כאלה כפעם אחת. כחוק יד חפצתי לגזול מירו את הכתבים, לדעת עכ"פ מה הם והעורך לא נתנני כצעקו: "כל אלה דוצים להשיג גליונות חנם בהור עוזרי דמערכת או לפרסם שמים בעולם ולי אין צורך בעוזרים רבים באלה ואין לי פנאי לקרוא כלל מה שכתבו, אף אם יהיו בכתיבים האלה דברים טובים". בכך זאת הצלתי אחרים מהם, לראות מה בכתבים חכמי צקלג, וזה אשר מצאתי:

האחר מצדע אחרי הקדמה ארובה בדרך המליצה במאמר גדול בן שני גליונות, כי בנו היקר התחיל ירכת אל החרר למויט ועשה משתה גדול במעודה שימה בשעתו ודמוי"ץ דרש לכבוד היום ושלב כמה פסיקים ומדרשים באמנות נפלאה ומבקש מאד לפרסם

את כל הדרשה כבת אחת. השני בא בהצעה נחוצה, כי ישיהדלו הציונים להשיג רשיון מאת השולטן הטורקי לבנות ביהמ"ק ולהקריב קרבנות, ולעשות בהחלה פרה אדומה, לטהר את הכהנים ואת העם וברר בפלפול ארוך, כי ע"פ הנמרא צריכים לעשות זאת לפני קץ הפלאות. השלישי בא בעצה טובה למערכת, לבטל את ה"מכתבים" ואת מאמרי המדע המפלים, אשר ב"המצפה" ולהדפיס רק רומנים וציורים ונובלים. כי כל ה"ח שאין בו דעה נוכלה טובה ממנו. וכל סופרי עירו נכונים לשלוח מפרי עתם. הרביעי חוה דעתו לבטל את הפיליטון ואת המאמרים הספרותיים שבסוף הגליון ולהדפיס רק מכתבים מכל הערים וגם ידיעות מפורטות מעניני משפחה, סיום משניות, סעודה ח"ק, חגי יובל, בחירות גבאים בת' תקון ספרים ותומכי ענייב, אספות ציוניות ושיבות הועדים וכו', כי רק בזה ירכו הקוראים וההכנסות. ודרך אנב הוא מודיע חרשות, שביום ג' בשעה ד' וח' מינוטים אחת"צ עכרה עגלה אכר בצקלג על ראש בלבו של מנקה ארבות העשן והכלב מה החתיו, כן יאכרו! החמישי נתן עצה, לבטל את המאמר הראשי ולהביא במקומו מאמרים ארובים על אדות שחוק השח, כי הוא -- הבותב -- איהב מאד את השחוק ההוא והוא מיחל על כל יתר העניינים, הששי אומר, שכל קיום "המצפה" הלוי בזה, אם יבטל את מאמרי "על, המצפה" ויפרסם במקומם מאמרים על הזמרה והחזנות ואז כל החזנים יחתימו על "המצפה" (כפי הנראה צקלג הוא מלאה "חזנים". המחטט). השביעי מוצא, כי כל מה שנדפס ב"המצפה" הוא הבל וריק ואין מה לקרוא בלל. אם רוצה המערכת להרים ערך, המצפה", עליה להדפיס רק ביוגרפיות של גדולי ישראל הקדמונים. והוא נכון מיד לכתוב את הביוגרפיה של זמרי בן סלוא ע"פ התורה והמדרש. השמיני מרמה, כי "המצפה" מטריד את קוראיו יותר מדי בעניני ציונות, די לנו לקרוא "ציונים" כתשעה כאב ולא ככל שבה, ככר קצה נפש העם במאמרים הציונים, החת זה על "המצפה" להביא בכל שבוע מאמרים על אדות שער התבואה היי"ש הנפט ושטרי-הערך, שיהיה בשבוע הבא כברזה ומשפט האויר בשבוע הבא בכל יום ויום. התשיעי יועץ כאח נאמן, לטפל יותר בעניני הציונות, בכל שבוע צריכים להביא עכ"פ שלשה מאמרים ציוניים וככתבים מכל הארצות ומכל הערים ע"ד פעולות כל אגודה ציונית וועד ציוני ותוצאות קצרות מכל המאמרים הציוניים שכותר העתונים הציוניים והוא נכון לשלוח בכל שבוע מאמר הנון ע"ד החכרה הציונית שבעירו ופעולותיה, או יגרל ערך "המצפה" וירבו קוראיו. העשירו מפציר כמערכת, המצפה", שאחרי שכפי ששמע נלחם "המצפה" בעד קיום היהדות, עליו לקבל על עצמו את המצוה, להזהיר בכל גליון את הקוראים, שיחתיבו בלם את צפרניהם בערב שבת, כי רבים נכשלים בזה, כידוע. האחד עשר מעירנו, כי אין טוב, להמצפה" מאשר להדפיס בכל שבוע המשכים מספרי המופת הטובים בשפת עבר וזוגון, למען לא יצטרכו הקוראים לקנותה. גם לא יזיק אם ידפיס בכל שבוע מאמר אחד או שנים מן האנציקלופדיה העברית אוצר ישראל, גם לתת תשורה לכל חוהם את כל חלקי גרץ חנם, אז ירכו החוהמים והוא עצמו נכון לשלוח מיד על רבע שנה, אם ישיג את התשורה מראש. השנים עשר בותב פלפול ארוך על שלשה גליונות מכל עבריהם על אדות שאלת עגונה ומבקש מאד לפרסם הבל בגליון אחד היוצא ראשונה, כי דבר נחוץ הוא. והוא מצרף מרקה בת עשרים היר מחיר שלשה עשר גליונות, שעלינו לשלוח לשלשה עשר רבנים ואם מעט דסכום הזה יוסף עוד אי"ה לבשירחיב. השלשה עשר, בפי הנראה קטן, שולח בחבילה עבה לא פחות מחמשה ועשרים פיליטון כבת אחת, למען יבחרלו העורך אחרים מהם וירפיסם ב"המצפה" וגם במחכרת מיוחדת וישלחנה לו בעד עמלו. וכבר העיד מורו היקר, שאין בהם עוד שום טעות כדקדוק. עברו בשמונה חדשים וכבר שבחתי את ענין צקלג. פעם באתי אל המערכת ומצאתי את העורך נרגז מאד שלא בדרכו. שאלתי על סכת הדבר

והראני מכתב מצקלג מנכיר ידוע, שהוא, ככל בני צקלג, גם משביל עברי וחובר חבר. במכתב, שהוא מענה על מכתב הביעה, ששלח לו המו"ל, כתוב כך: "מעולם לא עלה על לבי לשלם בעד הגליונות, שנשלחו לי עד כה, העורך הלא שלח לי חנם, למען אעניק לו מפרי עמי, אם הוא לא הדפיס הן לא בי האשם. ואל תדמו, כי קמצנות יש בי, אני מוציא מאתים כהרים ככל שנה לתמיכות הספרות, אין עתון פולני ואשכנזי חשוב שא תמצאו בכתי וימחר "המצפה" ביני ובינכם מה היא, אבל דמיתי, כי פרי עמי יקר בעיניכם מכספי, אם אין העורך "מכין" עליו מה אוכל עשות, יחרל נא משלוח את הגליונות, כי לא אשלם אף בעד דעבר". שאלתי את העורך: "מה היה מחמשים החוהמים האחרים שהבאתי?" "מה היה? ענה, כלם החזירו את הגליונות, יען לא נדפסו מאמריהם והבשורות שכשרו" את העולם ע"י "המצפה" משמחות המשפחה שלהם וחגיגות חברותיהם, עצותיהם ודרשות דברניהם והצעות חכמיהם ופרטי אספותיהם ושיחות בטלניהם. ואף אחד לא אבה לשלם אף בעד הגליונות שקבלו. רק גביר אחד שלח תמורת "המצפה" את ספרו, ררשות על הגבה ש"פ בין מאתים סופרי צקלג ישנם שנים בעלי בשרון, שמפעליהם כבר נדפסו ב"המצפה", אך לפי שאינם רגילים בעבודה ספרותית לא הצליחו בכלם וכאשר אך לא נרפס אחד, מיד החזירו את הגליונות בכעס ובך לא נשאר בצקלג אף קורא אחד". החכמים האלה, הוסף העורך, אורבים את שפתנו רק כל עור יש להם הנאה ממנה ואי-הנעימות הקטנה שבקמית יכול להפכם לאויביה. מעודם לא הוציאו אף פריטה עליה, כי על שפתנו רק לעמוד נכון לשרתם חנם, אבל אוי לה אם הגרום להם שמץ צער וכעס. בעניני עמנו הם אגואיסטים שאין במוהם כתיקיף הקהל הידועים. בידיהם נשארה בירושה מתוך חקוי זכות ה"וועמא" של הפילנים הקדמונים, שכל אחד אמר אני ואפסי עוד לבטל דברי אחרים וצרכי אחרים כעפרא דארעא ולהעמיד את הבל על אינטרסי עצמם גם אם יחרכ כל העולם בזה. ע"כ לא יאבה איש צקלגי לעולם לקרוא מה שכתבו אחרים, ככל הספרות אין לו רק מה שכתב הוא. ואם אינו יכול להיות בעצמו סופר ועורך ומו"ל, אז כל הספרות שוה, לבפרות". הוא נחבא אל הכלים ולא תשמעו עוד, כי יודע עברית היא, וזה לא מתוך ענוה, אלא מתוך גאווה שאין לה גבול. על כן לא תמצא בין ה"ק יודעי עברית בצקלג אף חוהם אחד ואף אחד שידע לכתוב שני טורים בהוגן כי מתוך קנאהם ושנאתם לכתבי אחרים אינם מהפתחים לעולם והם נשארים בטלנים מנוחכים בשפתנו עד זקנה. עתה הבין מדוע העיר צקלג מפורסמת כל כך במחמיה". המחטט.

מכתבים מערי המדינה.

ממבור. שאלת החנוך היא הצור, אשר עליו יסובו זה כמה אמדוהם של טובי סופרינו וכל אשר אהבת הלאום והדה נוגעת בלכבו, נפשו עליו האבל למראה העזובה הרבה, השולטה בפנה היקרה הלוי. ואם העזובה כחנוך תינקות שב"ר רבה מאד, הנה רבה ממנה השערירות כחנוך צעירי עמנו, המכבדים בבתי הגמנויב. צעקת השערירות הזאת עולה ביחוד בעירנו השמימה, כי אין פה מורה-דת כלל. לב מי לא ישבר בראותו, כי צעירי הפולנים והרוחנים ישמעו לקח הדת פעמים בכל שבוע וצעירי עמנו כצאן ארם, אין זכר להם, כי גם להם יש דת ואמנתה. היפלא איפא, כי בנינו אדה יגדלו כלי רגש דת ומסר, יבזו ליקתה אם ובל קרש משחק להם והמצב הפרוע הזה כבר נעשה להרגל בעיני האכות פה עד שכל שנוי בזה הוא בקיץ מבאיב בעיניהם. והחמרון הזה לא מהיום. בגמנויון שכעירנו נפקד מעולם מקום מורה דת ישראל ואחרי שכל מנהג ישן, אף משחת ואף מפלצת איומה, נעשה בישראל להכיר, נקבע כבר בלבות מחריבי קרת בעירנו משפט קבוע, כי למוד

דת ישראל בב"ס אך למותר הוא. זה לא כבר אנה המסקרה, כי מועצת החניך הפולנית בעצמה זכרה את סמביר לטיב ושלחה לה מורה-דת, איש אשר לכ רגש לו וידע כמה להקן הפרצה, הוא הסופר הנודע ד"ר יוסף מיוזיש. אך שבועות אחדים עברו והנה צעקה גדולה במחנה העברים. הנשים השאננות והבוטחות, המבלות עתן בלכתן מחיל אל חיל, היינו מפיקניק אל רדומא ומרדומא אל מאסקענכאל, רעה זפלצית אחוץ בשמען שמע מורה-דת יהודי ואפן חרה ער מאד כאשר העיז המורה להטיל על תלמידיו, כי ילמדו לקחו ורשם את מדרגות התקדמותם. ובאו הנשים וקבלו לפני הדירקטור: מה זאת עשית לנו, הבאת עלינו איש עברי לצחק בנו? אין לנו חלק בדת ולא נחלה ביהדות, שקילו מיכותך ושדית אחיזרא! ונקלה זאת בעיניהן והוציאו רבה רעה על המורה לפני הדירקטור, כי הטיח דברים כלפי מעלה. הד"ר מיוזיש ראה, כי פני הדירקטור איננו אתו כהתמול שלשים, התפטר ממשמרתו והעיר סמבור — כלומר נשי החיל בה — צהלה ושמחה. זהו פרי הנוך בנותינו! — אך גם את זה לעמת זה עשה אלקים לעמת הקפאון השורר באימפלינג' היהודית נראה בין צעירי עמנו אותות החיה. בחדש הזה נפתחה פה ביכליותה עברית; שמחתי מאד לראות שם ספרים רבים חדשים וישנים. זהו אות לטיבה. אל"ס.

מכתב מאמריקה.

ניו-יורק. סוף סוף הצליחו העסקנים הצבוריים פה והקהלה הגדולה נוסדה בליץ מוצאי שבת תרומה. אדוקים וחפשים, ציונים ועוזבי ציון, התאחדו לקהלה אחת עצומה, לעבוד שכם אחד לטיבת היהודים בני-יורק ואמריקה בפרט ולטיבת היהודים והיהדות בכלל. הקהלה הדין והתעסק בכל עניני היהדות, גם בכל עניני הדת. עתה יש לקוות, כי קץ יבא להו ובהו הנורא השולטים בעירנו וסרר ומשטר יקחו מקומם. הכל שבעים רצון ומלאים שמחה על כי עלתה בידם לחבר כל אברי עמנו כעיר הענקית הזאת, אשכנזים, רוסים, פולנים, גליצים ורומנים לקהלה אחת גדולה, שאין כמותה בכל העולם. רק „הגענאסען" עם סופרם מורים ראזענפעלד מלאים חרון אף ורוננים ונרגנים. ראזענפעלד זה, אשר מלא כיסו פרושות יהודיות בלי הכרל מפלגה, אויב מושבע הוא לכל דבר יהודי ולכל ענין הנושא עריואתו יהודי. הוא יצא במאמרים מלאים חרוף וגדוף, זלוול ודבות שוא נגד העוסקים בענין נכבד זה ורמס ארצה כבודם בחוצפה שאין כמותה. נפלא בעיני האיש הזה, אשר כתב שירים כה „אירישער מאי" יתהוב מאמרים באלו, לנבל את אה היהדות ולהעב את הרוצים בתקונה. אבל כל צעקוניהם עלו ברהו, הקהלה נוסדה והם נשארו בחוץ סגורים בקלייזל שלהם.

עם התפטרות רוועוועלט מכסא הנשיאות התפטר גם המניסטריום. שלו ועם הנשיא החדש טאפט ענה מניסטריום חדש. אסקאר שטרוים, המניסטר למסחר היהודי, התפטר ג"כ והנשיא טאפט הושיב איש אחר על מקומו, אשר כה חשוב הוא לנו הגולים. שטרוים השניח על הגולים ועשה טובות רבות ליהודים ומצמצעים אנו כאשר עוזב הוא מקומו זה.

ליק"א יש באמריקה כתי-ספר לאכרים. שם מגדלים בני יהודים לעבודת ארמה. תלמידי כתי-הספר האלה המה ציונים נאמנים, ולומרים האכרות למטרה נכבדה, להקדיש יריעותיהם, אחרי גמרם שנות לכודיהם, לארצנו הקדושה, עתה הוציאו אלה קול קורא אר צעירי עמנו, בו הם דורשים מהם, כי יבואו המונים אל כתי הספר האלה, למען ילמדו את חכמת עבירת האדמה המודרנית ויעלו אה"כ לארץ ישראל, לשרד ארצנו ולהפרותה.

אשת התקפור כוכמיל באה הנה מירושלם כהור משולחה מאת החברה החדשה שיל"ה, שנוסרה בארץ ישראל, להטות יהודי ארצנו אל מטרות החברה, שאחה מהן היא להניע את היק"א, להשקיע שארית

אוצרו של הבארון הירש בארץ ישראל, אחרי שההנאים שההנו לטובה והמניעות סרו. בכל מקום קבלו אותה בכבוד גדול, רעה הקהל כצרה. אבל מי יודע אם השיג מטרתה גוה, יק"א אינה רגילה לשום לב לדעת הקהל.

ד"ר שמריהו הלוי לעווין, אשר היה כאן בהור שליח ח' העזרה של יהודי אשכנז, לעשות תעמולה בשביל בית הלמוד המכני, העתיד להכנות כחיפה, עזב את ארצנו אחרי שעלה בירו להניע לב הגרולים אל המוסד העברי הזה. בידוע נרב המיליונר יעקב שוף מפה חצי מיליון פראנק, הנדיב ראזענוואלד מטישיקאנא עשרת אלפים דולר, קהלת דיטראיט ג' אלפים והרב עמיל הירש הרפורמי הקיצוני קבל על עצמו לתת בכל שנה מאה דולר ועוד נדבנים רבים נהנו נרבותיהם ועוד רבים יתנו.

נקודה יש מושבה יהודית של בני גליציה בשנת 1905 התאגרו צעירים אחרים, אשר למדו אכרות באחיות יק"א בגליציה ולקחו שבעים צמד אדמה מאדמה יק"א במדינה קנדה באמריקה הצפונית אשר לאנגליא ליסר מושבה. המושבה קיסת ומשהגשנה והיא עתה במצב טוב. היום חיים שם שלש ועשרים משפחות אבריות ורואים חיים טובים. שם המושבה היא New Herman על שם אחר המיסרים.

בין הציונים באמריקה פרצה מריבה, אשר רק הקנגרס הכללי בהאמבורג יעשה קץ לה. בידוע ישנן בארצות הברית שתי פדרציות ציוניות, אחת בצפון הארץ ואחת במערבה, הוערים עובדים כל אחד בחינו. אבל הפדרציה של הצפונים רוצה בי גם המערב יהיה אחת ידה והנהגה אחת לשניהן, אף שהמרחק ביניהן הוא כמעט כהמרחק שבין ניו-יורק ובין האמבורג והמדינות בין אחים אלה ימנעו עבודה פוריה. שמואל מיללער.

מקורב ומרחוק.

שונות. בוויין מת פתאום הפוליטיקי הגרול לפולנים גראף דזיעדוישיצקי בן ס"ב שנה. הוא היה תפארת הפרלמנט האוסטרי ומחמד הקלוב הפולני. כחכמתו הכוללת, כהתולו השנון, ככה דבורו המפליא וכחן שפתיו יה הביב לכל באי הפרלמנט. שנים רבות היה ראש הקלוב הפולני ואח"כ מניסטר לגליציה ובשנה הזאת היה מוכרז למסור כבודו לאוהבי כבוד. — בכל אוסטריא הפיצו נוכלים שמועות איומות עיד מלחמה קרובה והוסיפו שהממשלה אנוסה לגזול את כל כסף האזרחים המספר בכתי הסכון לצרכי המלחמה. כנוקובינה עשו זאת רמאים, שקנו בערמה את ספרי החסכון מידי האכרים במחיר נמוך. המניסטר לפינינג היה מוכרז להכחיש בפרלמנט את כל השמועות הכוזבות. — באנגליא השינו השופרים פקודה למחות בידי נערים המקפרים מבק. — רופאים מזהירים שלא לפחת עפרון של דיו אל הפה ללכלכו, כי הוא סם המות ואם יש איזו פצע בל שהוא על השפתים ירעל הרם. — כבית החולים מת משרת יורש העצר הסרבי מן המכות אשר הכהו ארוניו. עתון סרבי אחד תובע להביא את הרוצה המשגע אל בית משגעים לשמור את הארץ מפניו. והמשגע הזה הוא החיב בכל פהר המלחמה, השולט עתה. בעולם. — המצב בפרס נורא מאד. דם נשפך כמים בכל רחבי הארץ, חיל המלך נוקם בעם ומבער אחרי רכושו והורס כתי ושוורף גם את המזון. רעב פרץ בארץ ואין העם רודש עוד הרות בי אם לחם. גם כבית המלך האכזר תם הכסף והמלך מוכר כל חפדת בית אבותיו וגם אוצר הספרים והציורים נמכרים בפומבי במחיר נמוך. סוף סוף יבוא קץ למלכות הרשעה והבערות הזאת. אנגליא ורוסיא יחלקו בפרס. — שביית פקירי הדואר והמלגראף בצרפת חדלו פשכוע היתה פארוז נפרדה מכל העולם.

*

פגרום בגליציה. בכפר פרויחוייעע אצל לעי זענסס פצו האכרים על היהודים, יען בי קצתם השייכים לחיל המלואים נקראו אל הצבא ואינם, כי יצאו מגליציה.

במוצאי שבת פרצו האכרים אל בית היהודי יוסף שפאץ, שנשמש מן הצבא ועשו שם פגרום גמור, פוצצו את הכלים ואת החלונות, כזו את הכסף הנמצא, שחו את המשקים. ושתי דנשים אשר כבית הררו על נפשותן ואין מושיע. בכפר סכנו דאכרים ככל הכפר ועוררו את העם לנסום ביודים דנשטמים מן דצנא ועל דאכרים יהיה לעבוד ולמות תחתיהם. א. ג.

קדמוניות בפראג. ועד הממשלה בפראג לנצוד הפצים סרמונים ומעשה אמנות הביע דעתו נגד הפץ הנהגת העיר, שהתחילה לשנות את דרחוב והבנינים סביב ביה"ס הישן (של היהודים בפראג ובל ערך העתיק יאבד). הממשלה דמילה על העיר לכנות את הבנינים החדשים כתכנית הישנים כאופן שפני דבתים ישארו כמו שהיו. !

אכקאר שמראוס. דמניסטר למסחר בארצות הברית באמריקה מימי ממשלת רוזוולט, היהודי אסקאר שמראוס. ככל מאת הממשלה החדשה משרת ציר אמריקה ביפן הוא היה תמיד יריד היפנים והסל להם את הכניסה לאמריקה.

במור השחימה בפנילנד. שונאי ישראל בפנילנד השינו הפצם ע"י הצאר. יש פקודה מן דצאר משנת 1903, שאין לאסור ליהודים לזנוח ע"פ דתם. הסינאט הפיני ררש לבטל את דפקודה הזאת. עתה מודיעים העתונים, כי הפצם נמלא והצאר בטל פקודתו והשחימה נאסרה בפנילנד.

יהודים ויונים. בסאלוניק, העיר הגדולה בטורקיא, שרוב יושביה יהודים, עומדים עתה אחינו כריב תמיד עם צוריהם מעולם היונים. עד כה היו היהודים האדונים היחידים על המסחר ועל העבודה בעיר ההיא. עתה בגלל המהומות השולפות זה כמה בערים הקטנות באו יונים רבים לגור בסאלוניק והם מתחרים כסוחרים וכפועלים היהודים. שומרים הם מעמידים על פרשת דרכים, להניא כל נוצרי מכת לקנות רכב מיר יהודי ומהשתמש בפועל או בע"ל מלאכה יהודי. היהודים ראו עצמם כסכנה והתקברו זה אל זה ויסרו הסדרות לעזרה עצמית בשם „צרקל די אינטים". ראשית מעשיה היא ליסר בנק יהודי. שלא יהיו תלויים ברעת הבנקים היונים הרבים ולא תהיה ליונים תסומה בעיר.

וויין ובדרפסט. ב"אללג יוד. צייטונג" אנו מוצאים את הלוח הזה ע"ד התפתחות שתי הקהלות הגדולות בשתי ערי הממלכה האלה. בהן היה מספר היהודים בשנת:

בדרפסט	וויין	
41.938	51.880	1869
68.578	72.588	1880
103.317	118.495	1890
130.000	146.926	1900
159.974	175.000	1006

וויין היא אחרי ניו-יורק ווארשא הגדולה בכל ההקלות בעולם. מן הלוח הזה נראה, כי סהלת בדרפסט ממהרה להתרבות מהקלות וויין. בדרפסט יושבים המלישית כל היהודים באונגרן, בערי הממלכה מתרבה מספר בני עמנו לא כפריה ורביה מופלגה, כי אם ביהודי המדינה. המיבים כבוא לגור שם. מערי אונגרן רבים היוצאים לגור בעיר הממלכה מאשר מערי גליציה. ויהודי אונגרן מתישבים לא רס בדרפסט, פי אם גם בוויין, כרבע יהודי וויין הם ילידי אונגרן.

שבת בוויין. בוויין נומדה עתה חכרת „שומרי שבת", להמציא למיטרתים, הרוצים לשמור שבת, משרות אצל יהודים שומרי שבת ולתמוך בידם אם תחסר להם עבודה כמאנם לחלל שבת. לסרור החברה שלחה גם הנהגת הקהלה את באי כחה, שהללו מאד את מעשה החברה, הרוצה לנצוד את היהדות ילעזור את מחזיקיה.

שוד. ליורדישע פאלקסצייטונג" ברישא מודיעים ע"ד שוד כבית מוזג יהודי בכפר ברטקוביץ אצל רישא. בליל ח' לח"ז נכנסו שתי נשים מתחפשות דרך החלון ובזו כל הנמצא. כאשר שמעו בעה"ב ואשתו קמה מלחמה כבדה בינם ובין. הגנבים, בעה"ב נפצע. השודדים לא נתפשו. — בכפר פורוכא אצל ליפטו ס' מיקלוש באונגרן שרדו צענים את בית יהודי ואנסוהו לתת להם כל כספו, השודדים נתפשו והכסף איננו.

מעמק לבי הנני מברך בחבה וששון את אבי מורי היקר מו"ה נתן שפירא ואת אמי היקרה לחתונת אחותי מ' סימא עם מר משה מאלמאצק.
 משה שפירא — ברודי.
 בכרבת מו"מ נברך את ידידנו מר ישראל בלאטמבערג ממיעלעץ לבואו בכרית הארסיין.
 מאיר הערמלעלע, שמעון סאלפעטער.
 אברך במז"מ את ידידי הנאמן מר ישראל בלאטמבערג ממיעלעץ לארוסו. מרדכי רובין—מיעלעץ.
 הנני מברכים במז"מ את רענו מר שמואל פרינקל ממושיצק לארוסו.
 חברי ישראל פרינקל ויעקב רעבעס — מושיצק.
 ברגשי חבה וגיל אברך במז"מ את דודי מו"ה נהנאר זיף ודודי מו"ה אלעזר הירשהרומ ואת צאצאיהם לחתונתם.
 דוד רייז — יאבורזנא.

הזרה
אחיק קודם.

זה פעמים רבות באנו בדברינו אל אחיך להעיר אותם על החששות, שיש על הציקארע העשירי בפבריקות שונות וכבר נתפרסמו אזהרות גאוני וקדישי ארץ מדכיבו, משיניאווא ומטשטאדפקוב וצ"ל בענין הזה, כי נודע לכל, שמלאכה הציקארע לא התכן רק אם ירשנו אותה בשומן ויהיה יצולח לזה שומן ד"א. ונוסף לזה רבו בעת האחרונה החששות גם על שאר השמנים, שאינם נקיים מהערובות ד"א. ועל הציקארע לחג הפסח נוסף גם חשש חסין, שמערבין בהוכה במיני והחבולות שונות וע"כ צריכה מלאכה הציקארע שטורה מעולה ותידה, שתהי' נקי' וטהורה מתערובות דבר איסור. ובראותנו כי עתה נשתקע הדבר ואין איש שם על לב לחקור על הציקארע, שהוא קונה' אם כשרה היא באמת, ע"כ אמרנו לא עת לחשות, ב"א נעורר את לבבות אחב"י על החששות הנ"ל, אשר כמעט נשכחו ולהודיע ברכים כי חובה קדושה על כל איש מישראל, אשר יראת ד' נוגעה בלבו להשמר, לבלתי ישל ח"ו בחשש איסור ולצוות על ב"ב, שישמרו עין בקנותם את הציקארע על העטיקעט, ועל הולכי דרכים השותים קאפפע בבתי אכסניות חובה לראות אם בעלי האכסניות ישתמשו בציקארע מפאבריקה, אשר שאלת התכשר נעלה מכל ספק, ובפרט צריכים הסוחרים להזהר, שלא לטבור לאחב"י ציקארע, אשר יש פקפוק בכשרותה ולא יעברו על לפני עור לא התן מבשול.

והנה הציקארע הנעשית פה מארנוב תחת הפירמא פאכט וויטמאיר עם סאפיר כשרה הוא בלי שום חשש ופקפיק כלל וכלל הן הציקארע שלהם הנעשה לחג הפסח והן הנעשה לשאר ימות השנה, כי בעלי הפאבריק הם יהודים חרדים לדבר ד' ואוהבי תורתו ועושים מעשיהם באמונה ובפרט כי הה"ג מ' דוד פאכט ומ' ליב שפיטץ נ"י בעלי הפאבריק, הנודעים לידאי ד' ונאמנים בכריהו, המה המוציאים והמביאים ובל מעשי הפאבריק נהתכים על ידם וחזקה לחברים שאינם מוצאים דבר שאינו מתוכן מתחת ידם, כאשר כבר העידו עליהן כל גאוני וצדיקי מדינתנו. לכן מהראוי, שכל איש אשר רגש אהבת עכו חי בלבו יקנה הציקארע הנ"ל הכשרה בלי שום ספק, ויקיים בזה גם מצות תוה"ק אי קנה מיד עמיתך, אחיק קודם.

ובהיותנו בזה, מודיעים אנחנו, שנקראנו בשנה הזאת טבעלי הפאבריק, להבשר את הפאבריק שלהם דפה לחג הפסח הבע"ל והכשרנו הכל כדת של תורה ונעשה הכל כשמירה מעולה ויהיה עצהו"מ. לזאת אף החרדים והמהדרין מן המהדרין יכולים לשהות את הציקארע הנעשה בפאבריק של הפירמא פאסט וויטמאיר עם סאפיר כחג הפסח הבע"ל, בלי שום נדנדוד חשש כלל, כי כלולה הוא בהבשר ויתרון וטהורה ונקי' הוא מכל תערובות חשש איסור וחשש חסין.

ולאות אמת כעה"ח מארנא ועש"ק לסדר משנו וקחו לכם תרם"מ.
אברהם אבלי שונר האבד"ק טארנא והגדיל יצו.
אברהם יהודא ארשיצער דומ"צ דפה"ק טארנא.
יוסף חיים קירשענבוים דומ"צ דפה"ק הגדיל.

כלשון ההמונית הרבנית עד היותה להם לזרא. ותחי רוחם ותאורנה עיניהם, כי הכירו את ידיד נעוריהם, אשר היו באמנה אחו וזכרו לו ברית ראשונים (כי אמנם היו ככל עת אנשים בישראל, אם רב ואם מעט). וכן בהוציא ארטר ומפו איש את ספריו. נעור הר קוד הנביאים בלבות רבים. אשר ידעו את התנ"ך ואשר היו אחוזים בחבלי הקסם החופף עליהם יאשר התחקה זכר הוד יפים כמעמקי דבכם ונפשם, ויקרא תהום אל תהום ולב ללב הכיע וישן וחדש נפשו ונפש נפש נשקו ויעוררו הכל, וכולא נבר אז זרם ההתבוללות במחנה ישראל, כי עתה מי יודע אם לא היתה בעת ההיא תחית השפה ליסוד ולמוצא לתחית רוח האמת...

ועתה ישנם עזר רבים בתוכנו הזוכרים את כתבי הקדש ואת שפת ארטר. מפו וסמולנקין ורעיהם ה"מליצים". אשר היו לסופרינו כמלה — והנה באים הסופרים ונותנים לפניהם מין "לשון", אשר לא ידעו המה ואכותיהם: היפלא איפוא כי לא יוכלו לקרא את דבריהם ולהסבין עם כשונם?

בעת החל המהלך החדש הזה, אשר עבר עתה כל חס ונכול. כתב אחד מנאמני בית ספרתנו את הדברים האלה לאמר: "זה הדבר אשר ספרים כאלה הכתובים בשפה כוונה ימכרו לאלפים, בעוד אשר רוב ספרי סופרינו החדשים (הכתובים עברית בלודג) יעמד ימים רבים על קרשי בתי מסחר הספרים וקוניהם יום יום יעמטו. ומבית מסחרי אחזה זאת ואדע כי הוא" (א. י. שפירא. הקדמה "להצופה לבית ישראל", תרמ"ג).

לו ישאלו עיד פי סופרים ומכרי ספרים אחרים מזקני הדור, היודעים והצופים הליכות ספרתנו, כי עתה יתנו עדיהם ויצדיקוהו, ישמעו ויאמרו: אמת. מבש"ן.

הערה קטנה. כנאמר מכתבי מחקר ובסרת ב"רמת המצפה" ברבר שיחת דקלים ראיתי להעיר לראות במהרש"ל סוכה. שבימי רב האי היה מר אברהם גאון, שהיה מכיר עתידות מן העלים ויחורי האילנות כיום שאין הרוח נושבת והיה מכסה אילן בסדינין יהיא חכמה נפלאה. ראה שם. ובדבר זכר ונכבה בצמחים מצינו מזה בתלמוד פעמים רבות. שבת דף קנ"ז בארו ואשוחי פירש רש"י ארו זכר וארו נקבה ובפסחים נ"ו מרכיבין דקלים בל היום, רב אחא בריה דרבא אמר מנתי כופרא דיכרא לנוכחא. ראה רש"י שם. וברבינו בחיי פרשת תזריע כתב כי כל גוף העובר לאשה ואין כאיש בו רק הכח הנקרא היולי, שהוא נותן צורה בחומר. וכא כבעל חיים בלבד נמצא זה, אלא גם בצמחים, שאם תקח התמר הזכר ותרכיבו עם התמר שהיא נקבה, אז יצולח לעשות פרי, כי עם חמימות הזכר יושלם בשול התמרים. ראה תוס' מנחות ע"א ד"ה מרכיבין דקלים ורש"י עירובין כ"ח ד"ה תב. וראה זה בראשית בפסוק עץ פרי עשה פרי: דרגא על דרגא זכר ונקבא. וגם בדוממים מצינו זכר ונקבה בכראשית רבה פרשה י"ד רב הונא אמר עפר זכר אדמה נקבה, היוצר הזה מביא עפר זכר ואדמה נקבה כדי שיהיו כליו בריאין ובירוש"למי סוף ברכות: המים העליונים זכרים והתחתונים נקבות, תפתח ארץ נקבה הזאת. וראה כנא בתרא ע"ד: כל מה שכרא הקב"ה בעולמו זכר ונקבה כראם.

שכרם פייערבערג מאורשים בה' אדר תרס"ט קאליניכטשינא. פראבונא.

ברגשי אהבה ושמחה הנני מברך את אחי היקר מר שרם במז"מ לארוסו עם בת הגביר מ' דוד פרעבעטער במז"מ. יחיאל פייערבערג — פראבונא.
 ברגשי אהבה אברך במז"מ לירידי מר שמואל פרינקל לארוסו. ליבוש פאלנער — ביאלאברזעסקי.
 ברגשי חבה אביע במז"מ לירידי מר שמואל פרינקל מפה לארוסו. מז"מ להוריו.
 יוסף גרבר — מושיצק.
 הריני מברך את חברי מנוער מר שמואל פרינקל ממושיצק לארוסו ואת ידידי מר מנחם ליבליך מפורדאיעה לארוסו. נפהלי זיגל — פורדאיעה.
 מעמק לבי אברך במז"מ את ש"כ האהוב מר ישראל בלאטמבערג, לארוסו עם סרת שיינדיל שפירא מרישא.
 עזריאל בלאטמבערג — מיעלעץ.

ים המלח. חבר חוקרים. עשרים איש, כולם כהנים קתולים, מצרפת, בלגיא, אשכנז הולנד, אנגליא ואמריקה ירדו כימים האלה אל עמק ים המלח לחקור שרידי סרמוניותיו. לדעת את מהות קרקעו ולכרוס מימיו. הם שכרו לזמן קצוב את ספינת הקיסור האחת העוכרה על המלח. כבר חקרו בזמנים שונים את תעלומות הים הנפלא הזה וחבר החוקרים הזה ימלא אחריהם, להבין את ספור התורה על אדות התהוות הים. כבר נמצא לפני זה, כי עדות התורה, שעמדו סריות הומיות על פרסע הים לפני אמת היא. הים התהוו כאשר נשקע קרקע העמק והיה לתהום רבה ומימי הירדן מלאו אותה מעט. אבל לא כלה, כי גם עתה נמוכים פני ים המלח מפני הים התיכון בתל"ו מטר. כל מימי הירדן ונהרות ונחלים אחרים יורדים אל ים המלח ואינם יוצאים ממנו והים איננו מלא, כמשמעו, העמק עמוק מאד ואינו מתמלא לעולם, כי האויר חם שם מאד וכל המים הבאים עולים באד. ארך ים המלח ע"ה קילומטר ורחבו מ"ז קילומטר. אין בו לא רג, לא רמש, לא צמח ואף עוף אינו פורה ממעל לו. חותם המות טבוע בו. קרקע מכוסה זפת ומלח. 26.25 אחוזים ממאה חלקים מים הם מלח, בעוד שהמלח של מימי שאר הימים הוא רק ארבעה אחוזים ממאה. מימי ים המלח הם גם כבדים כחמישית ממימי ימים אחרים. עד כן משערים חוקרים, שמימי ים המלח טובים לתרופה. חבר החוקרים יבחן בודאי אם טוב לכוון מקומות תרופה על שפת ים המלח. אין ספק, כי לחולי הריאה טוב מאד לשבת פה, כי חום האויר אף כחרף וחמר המלח הם רפואה למחלת השחפת.

— דוקא לחג הפסח המרבים באים להתקוטט בנו ולחתנפל עלינו, וכי מה הם מבקשים מאת ממשלתנו? — הם מבקשים להם "מצה" צפנת פענח.

משדה הספרות והמדעים.

עוד ע"ד הנצרים והרמונים

מאת מתתיהו מיוזיש. (סוף.)

כאסיה או לכהפ"ח בא"י היה סתם נצרי מהול. (שמ"ר פ"ט) (נוטה אני אף להניח. שחלק מן הנצרים המתיהדים שב אל היהדות והביא עמו קצת שירים, כמו ההגדה ע"ד פטרוס (שמעון כפא) ועוד ענינים רבים שא"א פה להאריך.) סמוך לימות אדריאנוס. כשנראו הנצרים כעומדים מחוץ ליהדות, עמדו נגדם, ורי עקיבא הוכיח שדרשתו של בן פטריא (בן פנדרא בל"ס) ע"ד אהבת אדם נפרזה אינה נכונה ב"מ סב) וש"א את אלהיך תירא, שלא יכלו לבארו החכמים שקרמו לו (בודאי נגד תרעומות המינים) פרישו על תלמידי חכמים (פסחים כב). בטלו בנכולים מפני תרעומות המינים את אמירת "הבריות (ברכות יב). מפני תרעומות המינים התקינו לומר ברוך בקול רם (פסחים נו) ואמרו שגם מיטה ואליהו לא עלו (סוכה ה), ואסרו לעשות סודותיו של ה' רחמים (מגלה כה). באואנגליון יש, שישוע דרש: בתוב אני אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב, האלהי חיים אנכו או אלהי מתיס אנכי" (מ" כ"ב ל"ב) מכאן לתה"מ מה"ת. העם נהנה מהדרשה הזו והתפלא. כמרדש יש דרשה דומה (קה" פ"ט ה', ברכות יח): בשם אמוראים. התלמוד הציל רק מעט מזעיר מן הפולמוס ע"ד הנצרות. כי נכתב בזמן מאוחר. גם המדרשים נערכו בזמן מאוחר מאד. הכבלים לא ידעו את הנצרות, כי נצרים לא היו בנדרדעא (פסחים נו). אלו שטעמו כנצרות נשלחו לבלל, למען הנצל מן הזרם הזה. ככל היתה נקיה מתורת ישוע (קה"ד פ"א ח'). כככל אמרו. אין מינים באומות (חולין יג): ולכל היותר דמו שרק מעוט האומות נצריות (שם), אמנם בכבל היתה כת של היקוביטים הנסמוריאנים וכלי זה גם המנדעים קלטו מן הנצרות. אבל בסביבות יהודים לא היה רשמה של הנצרות נכר.

השפה והעם.

(סוף.)

כחדש המאספים את הלשון העברית עד פי המקורות הראשונים, התעוררו רבים אשר כוססו עד אז

גראנטירט פאפאוו
 אידן
וויסאצקי טהעע
 דירעקט פאן מאסקווי אימפאריטור
כשר לפסח
 פראנקא צאלל עט פראכט

אין ארגינאל 1/16, 1/8, 1/4 פאונד פאקעטען
 בהשגחה נאמנים ובהסכמת בד"צ במאסקווא.
 המחיר בן 3 כתריוס עד 10 כ' פר. פפונד. אויף
 רוסטישע פאקעל טהעע, לסוחרים ראבאט. אויך
 לאזער טהעע מוכתר כשר לפסח מן 4.50 עד
 8 כ' פר. קילאָ חלוק בין סארטע לאַרטע
 50 הלר, הן על השקולים פר. קילאָ הן על
 החבושים רוסס. פר. פפונד. — גם קאפּעע עט
 מחירים פר. קילאָ: מיכחרים שרוז פּוּס, כשרים
 לפסח מן 2.60 עד 4 כתריוס. קאפּעע פלחי
 שרוף מן 2.20—3 כ' פר. פּרויקוראנט'ס עם הכשר
 מאפעל גראמט'ס.

Moskauer Theefiliale für Oestr. Ungarn
Jonatan Birnbaum, Krakau, Miodowa 3
 (Sohn des Juda Birnbaum).

בית הספר הלאומי בליברפול
 Jewish Higher Grade School
 40, West Derby st. Liverpool,
 England.

אל כיה"ס הזה, היחיד במינו באנגליה,
 יאשר בו ילמדו בני שש שנים ומעלה
 למודים כוללים עפ"י הכניה ב"ס גבוה
 באנגליה ולמודים עבריים עפ"י השטה
 הטבעיה, עבריה בעברית, יתקבלו נערים
 גם מערים ומארצות אחרות. לחניבים
 כאלה יש מקום בבית מנהל ביה"ס
 הד"ר י"ש פובס (שהיה לפניו עורך
 "המגיד" וה"שבוע") ללמדם ולחנכם
 ברוח עמנו ושפתו, גם להבינם אל בתי
 הספר הגבוהים אשר באנגליה. הדבור
 הוא, מלבד בלשון עבר ובלשון המדינה,
 גם בלשונות: אשכנז, צרפת, רוסיה
 ופולניה לפנות ע"פ האדרוסה הנ"ל.

כאמס ופחמים

ממכדאות אשר בגליציה ופרייסען וגם
 קארלועגען ופשעמסא במקח השוה משלח
 ישר לבל החנות מסלת הברזל:
D. Goldstein, Oświęcim.

תורה עם דרך ארץ

בית הספר הראשון בכל הממלכה אשר
 רבשו להם בני יהודים גורה וחנך
 יהודי גבור ביחד עם מדעי בה"ס הכללים
 אשרי האיש, שיוכל לשלוח את בנו אל

הגימנוזיום העברי

אשר באונגאריש בראד תחת הנהגת הרב
 הגאון ד"ר מאיר יונג, שם ילמדו התלמידים
 כל עניני הלמוד של גמנוזיום וגם תורה,
 ת"ך, דקדוק, ש"ס ומפרשים, ויחנכו בדרך
 התורה וי"ש. תלמידים מגליציה ילמדו פה
 גם פולנית ועריהם להתחנך במחלקת
 ההכנה פה בשפת אשכנז. מחיר הלמוד
 המעון ומוזנות כשרים מחמשים בתר לחדש
 ולמעלה.

Rabbiner Dr. M. Jung
 Ung.-Brod (Mahren).

Kurzwarenhändler, Trafikanten
Hausierer — Achtung!

Decken Sie Ihren Bedarf in Kernspitzen
 Haselröhrel mit u. ohne Schlauch bei
 derleistungsfähigsten Firma dieser
 Branche. Versandt reel per Nachnahme
LEO FRIEDHABER
 Frankstadt aR Mahren.

Erstes Spezialhaus von Echten
Gramophone-Phonographe
 Engros & Endetail
JOSEF WECHSLER
KRAKAU und WARSCHAU
 in Krakau, Grodgate 71.

רעיונע אויסוואהל פאן יודישען אונד העברעאישען
 פלאטטען. — עכטער קאנצערט-גראמאפאן מיט
 מארקע „שרייבענדער ענגעל“ זאממט 10
 פלאטטען נור 35 פלאָרין. ניעמאנד זאל דיעזע
 בעסטע געלענעהייט פּערזייטען
 פּרויקוראנטע עט הויפּטעצייכעניסעס אויף פּער-
 ראנגען גראמט'ס אונד פּראַנקאָ.

יין משובה בטעם ורית
טוב לגוף ומתוק לחיך!!!

עס איז איבערליסטיג, דא וואגענאנטען שיישטייער (Sóstó) וויינע צו
 ריהמען; דענן זיא זינד אלס נאמור-זיסע שטארק אונד פאן גוטעם אראמא בע-
 ריהמט. זאכע וויינע האבע איך מיר, זא וויא אלקאהאליך, אויך דיעזעס יאהר
 זעלבסט געלעזט מכרס ישראל של פסח.

האבע אויך איינע גראָסע פארטהיע פאן איבער 3500 העקטאָליטער
 וויין געלעזט. ביא איינעס אינארישען גראפּען. דעססען וויינע איס אינ- אונד
 אייסלאנדע כעריהמט זינד. פאן דיעזען אַפּפּערידע אויך זיין אבגעזאגענען וויין
 א 28 העלרער צור כאהן געשטערט פיר גראסעקאָנזילער, אונד געכע איך
 דאפאן יעדעס בערעכענע קוואנטום אב. דיעזע וויינע קענען איך מיט בראָסער
 ענטשפרעבענדער אנגאבע געקויפט ווערדען, ווייל דא וויינע ביז
 ענדע אייגנט'ס איס גראָפּליכען קערדער בלייבען קאנען.

אינדעס איך איך אין דעמא-געשעפט האב, ווערדען ביא מיר צו
 פּערהאלטניסמאָסיג העהערען פּרייזען אויך אייפּטענע פאן 28 ליטער אייפּוואָרטס
 גענען אנגאבע אונד נאכנאמע עפּפּעקטאָריע, אינד ביי איינזענדונג פאן 3 קראנען
 שיקקע איך מיטער-זענדונג פאן יע 3 ליטער נאמור-זיסעס אונד שטארקען וויין
 איס 2.40 קראנען. הינגעגען מינדערויסען אדער זייערליכען אבער אַראָמאטיש
 גערוביגען האָפּפּרימא הערשאפטליכען וויין אין געפלאכטענען פלאשען פר. פאסט.
 מוסטער אהנע ווערטה זענדיגען ווערדען ניכט בעווערקטעלליגט. בעמערקע
 דאס מייע וויינע ניכט צו פּערוועכסעלן זינד מיט בויען-וויינען, וועלכע פאן
 אנדערען סוחרים אַפּפּעריט ווערדען; דענן מינדערע סארטען. זאגענאנטע
 בויען-וויינע, הארטע איך נישט אס לאגע. צופאנגע מינער בעקאנטען השגחה
 יתירה ערפרייט זיך זיין געשעפט מעהרערע בעשטעלונגען פאן גדולי, צדיקי
 ומנהיגי דורנו שריט"א אונד אויף פּערהאנגען דער מיך ניכט קענענדרען דיענע
 איך מיט הכשר פאן הרב ג הצדיק מו"ה נפתלי מיטערבוים שריט"א אב"ר דפה,
 נכד הגאון-הקדוש זצ"ל מסיגעט.

Friedmann Lipót, Nyirbátor (Ungarn)

Bücher-Lieferung
gegen Monatsraten!
 Graetz, Gesch. d. Juden 13 Bde.
 Meyers, Convers. Lexicon 20 „
 Brockhaus „ „ 17 „
 Spamers, Jll. Weltgesch 11 „
 Brehms Tierleben 11 „
 Leixner, Literaturgesch 4 „
 Kaufm. Bibliothek 5 „
 Weltall und Menschheit 5 „
 Allgem. Naturkunde 10 „
 Sämtliche Klassiker (illustr.)
 Gediegene Belletristik „
 Alles in neuesten Auf-
 lagen, prachtvoll gebunden
 liefert gegen Monatsraten
 von K 5.— aufwärts:
A. WEISSMANN
 Podgórze (Galizien).

Kaufm. Fern-Unterricht!
 בוכהירונג (אללע מעטאדען), האַנדעלספּאַרעספּאַן-
 דענין, דייטשע שפראכלעהרע, קויפּט. רעכענען, האַנדעלס-
 א. וויכעלרעכט, וואַרענקונדע, געאָגראַפּיע, שענשרייבען,
 וועלטגעשיכטע, עס פּעראַנטאָ-וועלש פּראַכע,
 סטענאָגראַפּיע (אללע סיסטעמע) א. ו.ו. קאַנז יעדערמאַן
 אָהנע כעזאָנדרע פּאַרקענטיסעס איס ברעפּליכען ווענע
 אונד אין קורצער צייט גרינדליך ערלערנען. — האַנאַראַר
 מאָססיג. — ביי גלייכצייטיגער טיילנאָמע אָן 4 לעהר-
 פּעכערין.
Stenographie gratis
 אַפּראַנגען נור גענען רעפּורקאַרטע. פּאַסעקעטע גראמט'ס.
 פּאַרבעכרעזע א 1.50 K פּראַנקאָ. ערפּאַל נאַראָנטירט!
Erstes commerciales Unterrichts-Institut.
Abteilung für briefl. Unterricht
A. WEISSMANN, Podgórze-Krakau H-E.

כשרה
**Powidl, Marmeladen, Kom-
 pote. Obstweine, Fruchtsäfte**
**candierter Früchte, Aranzini,
 Cedri etc.**
 (הכשר מאת מו"ה אהרן
 האלבערשטאם מפה)
empfehl
Obstverwertungsindustrie
„KARPATIA“
BIAŁA
 Auch Postversand! Preislisten gratis.

אשכול הכופר
 מאת ר' אברהם סבע ז"ע מגולי ספרד
 בעל צרור המור, יצא לאור עתה על
 מנולת רות בפעם האשונה ברפס סהודת
 עם הולדות המחבר וחכמי דורו, את
 הכ"י השיג המו"ל בדמים יקרים. הספר
 חשוב בעיני כל חבמי דורנו. ראוי לחובבי
 תורה לחתוק בידי המו"ל, בכדי שיוכל
 להוציא את פי המחבר על מס' אבות
 שתחת ידו, מהאנשים שקבלו את הס'
 על מגלת אסתר מידי אבקש, שישלחו
 לי מחיר. — אני מבקש איש שיסע לחוץ
 לארץ למכור את הספרים.
Leiser Rosenfeld
 Boryslaw (Galizien).

כשר לפסח
געזוע-פעטט
 דאָ העס אונד געקאכטעס פּערזענדעט
 טעגליך פּרישעס
Juda Zins in Husiatyn, (Galizien).
 פּרייזע אונד הכשרים מהרבנים הגאונים
 מבערזאן, מפרעמיסלא ווסטרי זענדע אויף
 פּערהאנגען.

Achtung!
50.000 Paar Schuhe
4 Paar Schuhe für nur K. 7
 Wegen Zahlungstockung mehrerer großer Fa-
 briken wurde ich beauftragt einen grossen
 Posten Schuhe tief unter den Erzeugungspreis
 loszuschlagen. — Ich verkaufe daher an je-
 dermann 2 Paar Herren und 2 Parr Da-
 men-Schnürschuhe, Leder braun oder
 schwarz, galoschirt mit stark genageltem Le-
 derboden, hochelegant neueste Facon. Grösse
 laut Nr. u. cm. Alle 4 Paar kosten nur K. 7.
 Versandt per Postnachnahme
Schuh-Export
Krakau Nr. 95 Fach.
 Umtausch gestattet auch Geld retour.

לשום לב!
 חתום מיטה כהנבד להודיע לרבים
 כי יסד במארגנו, ברחוב הלבובי 7
בית מסחר ספרים עבריים
 כשביד סוחרים וראחרים. יש פה מבחר
 גדול של ספרים, ש"ס, ציצית, הפילין,
 מונויה, אבנטים, מדיחות קטנות וקאפלעך
 ויש ביכלתו לשרת את קונוי בזריזות
 ובדייק גדול. דרשוני והשבעו דצון.
Abe Salke Vogelfang, Tarnów.

לחג הפסח הבא.
 אגודה כורמי, התקוה" במושבות פתח
 הקוד בא"י מוכרת יין, קוניאק וספירט
 משיבחים מאד כשרים לפסח אף למהדרין
 מן המהדרין. הבל עומד תחת השגחה
 רב המושבה ומפורשים מהם תו"מ
 ינהגים על כל המצות דתלויה בארץ.
 המחירים נמוכים מאד. נשלח רק ע"י
 נאכנאהמע אחרי תשרומי שלושים אחוים
 דמי קדימה. השולח כל המחיר במיקדם
 ישיג הנחה עשרה אחוים מהמחיר הקצוב.
 הכסף ישלח בעדנו לאנגרא-פדישתינא
 קומפני ביפו או ישר אלינו ע"פ הבתבה:
Agudhth Kormei Hatikwah
PESACH TIKWA bei Jaffa
Palästina

זעור ניצליך לחג הפסח!!!
 מייע בעריהמטע פראקטישע
טשאלענט עפען
 זאלען אין קיין שום יודישע פאמיליע נישט
 פעהלען. ערשטע אין רער וועלט, איס כואסיווען
 שלאָסערבלעך, גאראנטירט 20 יאהר האלטבאר,
 איינגעפיהרטי ביי הינדערטער רכנים וצריקים.
 מיט א ביסל האַלצקוהלען בעהיצט האלטען
 זיי היץ ביז מושיק, מיט פּערשלוס. איבער
 מויווענדער דאנקשרייבען. פּרייז: 1 אָפּען פאר 4
 טעפּף פּער 3 ליטער, 2 פאר כשר, 2 פאר חלב
 (סעפּעראטע אבטיילונגען) 11 קראנען; דעטאָ
 פּער 4 ליטער 12 קר.; 1 אָפּען פאר 6 טעפּף
 פּער 2 1/2 ליטער, 2 פאר חלב 4 פאר כשר
 12 קר. דעטאָ פּער 3 ליטער 13 קר. פר 3 1/2
 ליטער 15 קר. פּער 4 ליטער 18 קר. — צו
 יעדען אָפּען א געדורקטע געברויכטאנצייגע. —
 גענען אנגאבע, רעט פּער פּאַסטנאכנאהמע.
Jos. Periberg, Oefenfabrikant
 Myślenice, (Galizien).

כשרה דערמע

מיט הכשר קויפט איממער נור געגען קאססא. אפערטע ערקעמען.

Simon Zuckermann, Hamburg, Hopfenmarkt 18/20.

רבתי ספר עברים ולמורים.

גליונות לחנוך ככל נטיות השמיה והפעלים. עליהם רשומים מלמעשה כל שכונות המניות הפעלים ועל ההכמיר למלא את כל מדור. כבר הינהגו כב"ס רבים להקל על המורה ועל ההלמיר.

מחיר גליון (4 עמורים גרוילים) 4 הלר. השיג ע"י:

Rabinowicz, Boskowitz, (Mahren).

פיר קליינע שטאדטע.

איין אויס גאליציען אין איינער דער גראססטען ווינענער ק. ק. בעהארדל. קאנצעסס. פרויו. האהערען האנדעלס-שולען אפגעענטליכער, מיט בעסטעם ערפאלגע, אבסאלווייערער הארער, וועלכער אויסער דער דייטשען שפראכע אויך פאלניש פערשטעהט אונד איין בעל-לשה"ק דרקקתנ"ך ותלמוד

איזט, בעאכזוכטיגט, זיך פאס 1 מאי אויף איינעם גאליצישען פלאמע נייערעציו-לאסטען, וואו זיך איינע גרופע פאן שילערן פֿינדעט, דיא דיא אבזוכט האכען, זיך אין זעממטליכען האנדעלס לעהרעכערען זאווו אים העברעאישען גרינדליך אויסצובילדען. — דער לעהרנאנג אימ-פאסט זעממטליכע געביעטע דעם באנק-אינד ווארענפאכעם. — דיא אבסאל-ווערמען זייער קענען אין איינער דער גראססטען ווינענער האנדעלסשולען געפרייט ווערדען אינד ערהאלטען פאן דרועלבען איין רייפֿעצייגניס. — האַנאָראַר-אַנשפּריכע זעהר כעשייען. געפֿל. צושריטען צו זענדען אן:

Buchhalt.-Kand. bei H. Richter Wien, XX. Jägerstr 24.

מצות לפסח בזול.

דיא זייט 30 יאהרען אונטער שטרענג אַרמאהר. אויפֿזוכט כעשמעהנדע מצות-בעקעריי מיט מאמארען-כעטריעב דעם אליאם רייז נאכפ. מ. האלץ אונג. בראָד, ליעפערט מצות אין אנערעקאנט פֿאַרציג-ליכער קוואליטעט צו אלערנהיליגסטען רייזען. אום רעכטצייטיגען אויפֿטראַג וירד געכעמען.

Alois Reis Nachf. Inh. Moritz Holz Mazzebäckerei m. Maschinenbetr. Ung. Brod (Mähren).

כשרה זעלכווארעזפאבריי

A. Finkelstein, Lemberg, Gofuchowskipl. 2

ליעפערט אלע סארטען זעלכווארען, בעסטע כשרה דעליקאטעסע: די פאבריק איזט מיט דען מאדערנסטען בעהעלפען איינ-געריכטעט, ווי עלעקטרישע קראפּט א. ז. ו. אונד ערצינגט

נור פרימאזוארע, בהכשר הרה"ג ר' משה כאב"ד האב"ד פה

Wyd.: { Naftali Hof. S. M. Lazer. Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer. Drukarni S. L. Dentschera i Podgórze

Newyorker Germania

LEBENSVERSICHERUNGSGESELLSCHAFT.

Versicherungsstand am Schlusse des Jahres 1905 K. 539,686 228.—
Stand der Activa laut Bilanz Ende 1905 176,528.370.—
Einkünfte von Assekuranz Prämien und Zinsen 1905 30,748,986.—
Ueberschuss vom Jahresumsatz K. 2,215.336.—
Reserven v. früheren Jahren für Dividende „ 11,718.647.— „ 13,934.003.—

Folgende Vorteile bietet die Newyorker Germania ihren Versicherten:
1) Sie gewährt die ersten Dividenden schon nach Ablauf des ersten Jahres; 2) die Polizzen behalten ihren Wert nach 3 Jahren der Ausstellung sogar wenn die Versicherten durch Selbstmord oder Duell starben, und auch in Fällen, in welchen der Antrag objectiv falsche Deklaration enthält; 3) Reisen um die ganze Erdkugel unterliegen keinen besonderen Prämien; 4) ebenso brauchen im Kriegsfall die zu den Waffen Berufenen keine besonderen Prämien zu zahlen; 5) nach 3-jähriger Versicherung kann der Versicherte, bei Einstellung weiterer Entrichtung der Prämien, über die Polizze frei verfügen, gemäss der in der Polizze ersichtlichen Instruktion.

General-Agentur für Westgalizien

Sigmund Gleitzmann, Krakau Jasnagasse 5.

Agenten unter günstigen Bedingungen gesucht.

יינות והאניאה מארץ ישראל!

איך האבע אויך כשנה זו דיא כעסטע קוואליטעט וויינע עט קאניאק מארץ הקדושה בעצויגען. די וויינע עט קאניאק זענען משומרים לחג הפסח עם העודות של רכנים מפורסמים שלישיא, ואף המהדרין מן המהדרין יכולין לשהותו בלי שום חשש וספק בלל, דא די וויינע זענען משומר לחג הפסח משעה כצירה ענבים, אויך זינד די ארץ ישראל וויינע ערצמליך אנערקאנט פיר די בעסטע, אונד זאנאר פיר ליידענדע פערזאנען עמפפאָהלען. איך פערקויפע דיעזעלבע צו שטיינענד בולליגע פרייע: 1 פלאשע ראש פנה 2:30 קראָנען, א 1,24 1/2 פלאשע כרמל 2:50 א 1,30 1/2 פלאשע ראש פנה 2:50, א 1,30 1/2 פלאשע ירושלים מערציניאהל 2:70, א 1,40 1/2 פלאשע קאניאק של פסח 4, א 2:10 1/2 — איך פערקויפע אויך איין ליטער עכט אונגארישען פרימא וויין אין קראקא א 72 העלער אונד אין פאדנורוזע א 52 העלער.

איך בין אין דער זיכערע האַנאָנג דאָס, דאָס וו. פובליקים פאן מיינע אנציינע נאמיץ נעהמען ווירד, אונד שטעהע צום דיענסטען גערנע בערייט

האכטונגספאלל הלמן בלום

קראקויערנאסע נו' 21, — קאטארזינאנאסע נו' 2, — ביי דער הויפטטראפיק.

כשר לפסח

שומז צערעם

הוא שומן הצמחים היחיד הנכבש בארץ הזאת מאגוזי הוהוס בפבריה שלנו.

בימי היוקר ישתמשו בשומן צערעם, כי הוא בזול ואינו גרוע משומן און. כל המלאכה מן כבישת גרעיני האגוזים עד העטיפה והמשלות, עומדת תחת השגחה רתית מעולה ויש ערובה נאמנה כמעשה השומן על כשרותו בפסח. כי

שומן הצערעם

שלנו נעשה תחת השגחה הרה"ג ר' שמחה פּרענהעל מפאדנורוזע.

Georg Schicht A. G. Aussig a. E.

מכתבי הוראה.

ל"ב מכתבי הוראתי, הכוללים בקרכם חלק הגון מן הספרות כשיר וכפרוזה ואת כל הדקדוק מהחלתו ועד סופו עם חנוכים רכים מאד ככתובה, מאפשרים לכל אחד לסגל לו כזמן קצר את השפה העברית על בוריה, לכתב ולדבר בה כבשפת מולדת.

פרוספקט מפורט חנם. מכתב לדוגמא בחר אחד. שבת וואלאקאווסקי. Krakau, Miodowa 16.

ספר הגאולה לרמב"ן ז"ר

יצא זה עתה לאור על פי כתב יד ישן המונח בכרימש מוועאום בלונדון. הוכן הספר על עניני הגאולה העתידה ומובא ממנו מאמרים כספר מאור עינים, נס נמצא זכרו כסדר הדורות וכשם הגדולים. מחיר הספר עם המשלוח 2 שילינג. J. Lipshitz, I. Finch St., Brick Lane London, E.

פיר הויפלייטע.

איין אויס גאליציען אין איינער דער גראססטען ווינענער ק. ק. בעהארדליכען קאנצעסס. פרויו. האהערען האנדעלס-שולען אפגעענטליכער, מיט בעסטעם ערפאלגע, אבסאלווייערער הארער, וועלכער אויסער דער דייטשען שפראכע אויך פאלניש פערשטעהט, זוכט פאָס 1 מאי איינען

בוכהאלטער פאסטען

בייא איינער צוגלייך פערטרעמענען שטעללע אלס קאססיער איזט כעווערבער אימטשאנדע, נאך פערלאנגען קויפֿצאָן אין ווערטפאפיערען צו ערלענען. — האַנאָראַר-אַנשפּריכע זעהר כעשייען. געפֿל. צושריטען צו זענדען אן:

Buchhalt.-Kand. bei H. Richter Wien, XX. Jägerstr 24.

בית מסחר הספרים התחיה בסטניסלב

ממציא לכל דורש כל ספרי "הושיה", "אחואספ", "האור", "מוריה", "יבנה", "איוראעליט" מוויילנא, "אביב", כל מיני ספרי חנוך ולמוד, ספרי השכלה החרשים, כיבליותיקה עברית 200 ספרים בעד הפקח הנמוך 80 כהרים, כל מיני כיבליותיקה לילדים, לכני הנעורים, כיבליותיקה נצנים, פרחים, בכורים, כל ספרי זונגן. ספורים רומנים וחזיונות, הכל כמקח השוה. מלון של כים עברית-אשכנזית רק 5 כהרים. מלון אשכנזית-עברית מאת מרגל רק 10.50. חברות, כתי ספר, ביכ-ליותיקה מקבלים רכש הגון. — קטלוג מפורט וגם בללי ישלח לכל דורש חנם. האדרסה:

Abr. Robinsohn, Buchhandlung Stanislau.

האטעל ורעסטוראציאן כשר כבע"ב יהודים של שלום אהרן ראזענטאל בלבוב, רחוב הקצבים 13.